

0. 11. 3.
3.

Suomalaiskirjallisuuden seura

F. W. R. m.

11146

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ

Hlänän vaiheita,

firjoittanut

A. J. Koskinen.

Borisfa, 1886.

Sinta: 50 penniä.

77746

Glämän waiheita.

Kirjoittanut

A. J. Koskinen.

K. J.

Borisfa,

Axel Bergbom'in kirjapaino, 1886.

Isäni oli vähävarainen maanviljelijä raskaasti ve-
roitetulla maantilalla. Perhe lisääntyi vuosi vuodelta suu-
remmaksi ja monilukuisemmaksi, sentähden täytyi joka vuosi
myös laajentaa peltoa, jos mieli toimeen tulla ja jokapäi-
väisen leipänsä saada. Pellontekeminen olikin waiwalloista
ja waati suuria kustannuksia ja ponnistuksia, sillä maa oli
kiivistä, kowaa mäkeä; waan ahkeruus, into ja kowa työ laitti
woittaa.

Niin! ahkeralla, kowalla työllä ja säästäväisyydellä an-
saitti isäni meille, waimollensa ja monilukuiselle lapsijou-
kollensa jokapäiväisen, riittävän toimeen-tulon, waitka maa
oli hedelmätöntä, wesiperäistä, kowaa kiwikkomäkeä; mutta
kowalla työllä ja järkewällä hoidolla rupesti se vuosi wuo-
delta antamaa uuhä runsaampia satoja, niin että wiljaa oli
itse pitää ja wielä riitti myydäkin. Siis oli kaikissa asi-
oissa onni ja menestys. Mutta tätä onnea ja menestystä
ei kauwan kestänyt, eikä sitä iloa, jota rauhallinen isän koti
ja äidin hellä hoito antaa lapsuudessa. Sitä puuttui meiltäkin.
Kun tauti ja kato-wuodet tulivat, niin ei wilja enää riittänyt
monilukuisen perheen rawinnoksi, waan täytyi sekoittaa wil-
jaan, milloin mitäkin, että pidemmältä olisi kestänyt. Samaan
aikaan sairastui äitimme ja kuoli pitkän sairastuksen perästä.
Tämä teki sanomattoman muutoksen meidän oloihimme.
Waitka tuoni jo ennen oli harwentanut perhettä, niin ei se
waituttanut meihin eikä perheelliseen elämään niin paljon,
kuin äidin kuolema, sillä nyt puuttui meiltä se äidin ruu-
miillinen, hellä hoito, jota paitti kaikki ihmislapset riutuwat.
Nyt oli koko perheellinen toimi epäjärjestyksessä, waitka se
jo oli ennenkin monta aikaa rappiolla ollut äidin pitkän
sairastuksen aikana. Waan ei sen kipeää tarwetta, puutetta

ja kaipauستا ennen havaittu, kuin äitistä henki lähti. Me saatoimme äitimme viimeiseen lepokammioonsa, surun, kaipauksen ja epätoivon valtaamina.

Nyt alotan fertomaan omaa monimutkaiста, wainwalloista ja waarallista elämäni lapsuudesta tähän nykhyiseen hetkeen asti. So nuorena opetti äitini minua lufemaan, niinkuin kaikkein äitien pyhä ja wälttämätön welwollisuus olisi ja on. Waan kuinka monelta tämä kaikkein kallein ja paras asia jää tekemättä taikka kumminkin pintapuolisesti tehdään? So nuorena heräsi minussa erinomainen halu lufemaan, sillä wanhempani, isä sekä äiti, wihelivät ahkerasti kirjoja ja sanoivat, että siitä mies tulee ja vielä herra, kun hywin taitaa lufea ja paljon ja ahkeraan lufee. Niin opetti myös äitini minua käsittämään luetun kappaleen sisältöä, sanoden lufemisen ei mitään hyödyttävän, jos ei luettua käsitä. Ennen kaikkia opetti äitini minulle kristillisistä welwollisuuksista ja niiden tähttämisestä, sekä nuhteli ja waroitti aina pahasta työstä. Tämä wanhempani yksinertainen neuwo ja heidän wilpitön Jumalan pelkonsa waiwuttivat minun nuoreen, wilkkaasen luontooni terveellisesti, sillä minä pidin kaikki järkähtämättömänä totuutena, minkä wanhempani sanoivat ja myös rakastin hellästi ja wiipittömästi heitä. Wanhempani kokiwat kaikella warowaisuudella snojella ja estää, ett'en olisi päässyt juoksemaan kylässä tyhjäätoimittajana; ainoastaan tärkeillä ja tarpeellisilla asioilla, jotka minun joutuissasi oli toimittaminen, minua laskettiin kylään. Minun ei ensinnä mielenikään tehnyt kylään, sillä minä löysin parhaan huwitukseni kirjoissa ja niiden lufemisessa sekä tutkimisessa, jota harjoitin niin ahkeraan että wanhempani wähhän jo kylästäsiwät alituisen lufemiseen. Minä rupesin tuumimaan itseseni, kuinka pääsisin kouluun, sillä minä käsitin jo sen werran, ettei lufeminen yksin ilman säännöllistä ohjetta tee ihmistä oppineeksi. So kuin wanhempani oliwat koulua käymättömät eikä ollut saatawilla muuta kuin uskonnollisia kirjoja, niin en minä saannut mistään minkäänlaisista ohjetta. Tiefin sen werran, ettei minutoin pääse herraksi, jos ei kou-

luisia siksi valmisteta waikka mitä ja kuinka paljon lufisi ja tutkisi kirjvoja. Tästä oli seuraus ettei minua haluttanut enään paljon lukea, sillä olin lutenut jo ne kirjat kuin kotonani oli, nekin moneen kertaan; mutta mietein tuota, millä tulla aikomukseni perille, kouluun nimittäin. Sopiwaa tilaisuutta ilmoittaa asiaa wanhemmilleni en kuitenkaan saanut, sillä pelkäsin saawani kieltävän wastauksen. Monta aikaa siis kyti minussa tuo halu, eikä lukeminen enään tyydyttänyt minun opetusta kaipaawaa henkeäni, sillä ajatukseni oliwat aina kouluun kiinnitetyt ja sitä waan surin millä tawalla esittelisiin asiaa wanhemmilleni saadakseni heitä mieltymään tuumiini. Kerran oli mielestäni sopiwa aika ilmoittaa asia isälleni, kun olimme yhdessä kaupungissa ja näimme erään köyhän koulupojan, joka jo on monta vuotta pappina ollut ja asui samassa kortteerissa, missä mekin olimme. Minä nytarwelenmaan, kuinka hän on minua paljoa onnellisempi; ja samassa ilmoitin isälleni minunkin haluni päästä kouluun. Isäni antoi kieltävän wastauksen, niinkuin olin arwanutkin, hän kun sanoi olewansa köyhän, eikä luullut minusta sittäkään pappia tulewan. Uudistin kuitenkin vielä pyyntöni, waikka wähän alafuolisesti. Suomautin tuohon köyhään koulu-poi-kaan nähden, että hän ja hänen wanhempansa oliwat meitä paljoa köyhemmät, ja ettei köyhyys tule kshymyksenkään enempiä kuin sekään seikka, ettei minusta muka tulisi pappia, kun teillä waan on halua ja myötäwakitusta siihen. Nytpä sain niin jyrkän ja kieltävän wastauksen, ettei enään tehnyt mieleni uudistaa pyyntöäni, waan sorretulla epätoiwolla ajattelin jynkkää tulewaisuuttani. Lukemistani kuitenkin jatkoin yhä, waikka wähän haluttomasti, sillä en hawainnut mitä etua minulle tuosta olisi. Nyt ei myös enään ollut aikaa-kaan aina lukemiseen, waan ruvettiin aina yhä enemmän waatimaan minua työhön. Minomainen raskas ja orjalinen työnteko jaatti minun tuskalliseksi, ja vielä sitäkin enemmän, kuin näin toisia minun ikäisiäni, vieläpä wanhempia-kin olewan omaassa wapaudessaan warsin työttöminä. Olin minäkin mielestäni tarwinnut muuta ja parempaa humi-

tusta, ei waan kowaa, raskasta ja orjallista työtä. Olisin mielelläni mennyt huwittelemaan naapurin lasten kanssa erittäinkin pyhinä, jolloin ei muutakaan työtä tehty. Waan en rohjennut tätä ilmoittaa vanhemmilleni, hywin tieten että saisin yhtä jyrkän, wieläpä jyrkemmänkin kiellon, kuin minä sain koulukäskykseni; ja luvatta ei ollut hywä askeletakaan mennä omille retkille, sillä siitä olisi seurannut kowa frangaiustus. Tässä orjallisesa tilassa kypshin viimein rippikoulun ikään. Lufukintereillä määräsi prowasti kaikkia lapsia yleensä, mutta eritoten niitä, jotka pyrkivät rippikouluun, käymään kiertokoulussa. Minäkin olin yksi niistä, eikä vanhempani nyt kieltäneet minua kouluun menemästä, waikka olin saanut kiitoksiakin luvustani. Tuokos minusta oli iloista, kun kerrankin pääsin kouluun. Totta siellä jotakin oppii, ajattelin minä; ja nyt olin viimeinkin tuon ihanan toiveeni perillä. Koulussa opettaja katsoi minuun lempeästi ja kysyi, olisiko minulla halu oppia kirjoittelemaan. „Warmaankin“ wastasin minä ja kumarsin nöyrästi ilosta sykkivällä sydämellä. Isäni sitä wastoin arweli minun ei tarwitsewan kirjoitustaitoa; sanoi niitä jo olewan kylliksi herroja. Alussa tulivat kirjaimet minulta niin epäsäännöllisiksi, että kumpaini nauwoivat minulle. Minä olin tästä vähän hämilläni, waan opettaja nuhteli iwaajoita ja lohduitti neuwomalla minua ystävällisesti, käskien minun waan jatkamaan kryptistäni huolimatta heidän pilkastansa. Paljon opin minä tällä lyhyellä kouluni ajalla. Opin paljon paremin lukemaan ja myös vähän kirjoittamaan, waikka en ollut koulussa muuta kuin kaksi wiikkoa, sillä isä sanoi minua wälttämättömästi tarwittawan kototoimissa. Nyt täytyi minun wastoin tahtoani jättää koulu. Minä wielä walettelin, että opettaja waati minua kirjoittamaan, sillä pelkäsin nuhteita, kun olin wastoin isäni kieltä ruwennut kirjoittelemaan, jonka pidin niin ylewanä taitona, että sitä piti näyttää vanhemmille, waikka mitä sitte sanoisivat. Isäni ei paljon sentään nuhdellut, waan huomautti, ettei saisi tehdä mitään wastoin vanhempiensa tahtoa, mutta antoi kuitenkin minulle

luvan kirjoitella, koska kerran olin sitä harjoittanut. Minä
 myös kirjoittelin yhtä ja toista aina kuin waan aikaa oli;
 ja aika kului hupaisesti, niin ettei mieleni tehnyt muuta hu-
 witusta. Kerran lähetin kirjeen Heikkilän pikku Kustalle, jo-
 ka samaan aikaan oli opetellut kirjoitus-taitoa kuin minäkin.
 Kustaa lähetti samalla myös kirjeen minulle. Mutta jon-
 kun ajan kuluttua lähetti Kustaa vielä toisen kirjeen, jossa
 oli hywin loukkaawaisia sanoja minua ja vielä lisäksi isääni
 ja äitiäni kohtaan; minä arvelin ensin lähettää takaisin kir-
 jeen, mutta kirjoitin kumminki salaa itse uuden kirjeen ja wein sen
 myös salaa perille. Kustaa lähetti kiirusti myös kirjeen
 minulle kahta pahemmassa muodossa kuin ennen. Tätä kir-
 jeen vaihtoa jatkettiin niinkauwan, että Kustaa vihdoin lufi
 itsänsä minun lähettämän kirjeeni. Itsensä otti kirjeen ja
 aika kyyttiä meille kysymään, kenen tahdosta ja luwalla tääl-
 tä lähetetään tämänlaisia kirjeitä. Polkipa tuimasti jal-
 kaansa lattiaan, puserteli nyrkkiänsä, kiroili ja antoi kirjeen
 minulle käslyllä paikalla sitä lukemaan, jos tahtoisin itäviä
 seurauksia wälittää. Minä en tietänyt, millä tawalla pääsi-
 fin parhain tästä tufalasta seikasta. Itsäni wihainen katse
 ja miehen uhkaawat sanat kauhistuttiwat minua; waan kui-
 tenkin rohkasin itseni ja sanoin: en ole lähettänyt teille muuta
 kuin yhden kirjeen, eikä tämä ole se; tämä ei ole minun kä-
 destäni lähtenyt. Teidän Kustaa on lähettänyt minulle monta
 kirjettä, joissa on pahasti joimannut minua ja vielä wan-
 hempianikin. Missä niitä on? Näytäs tänne, ärjäsi mies.
 Minä otin kirjeet, jotka olin säilyttänyt ja luin julkisesti.
 Joka kirjeen päällekirjoitus osoitti minulle. Ja nimi kir-
 joitus oli Kustaa Hakustin poika Heikkilä. Minun kirjeis-
 säni ei ollut säännöllistä nimi kirjoitusta, waan joitakuita
 wariksen warpaita. Anna tänne ne kirjeet, kyllä minä teidän
 junkkarit nähtän, uhkaili mies. Minä ne otan nyt talteeni,
 koska niissä niin kuuluu. Ja samassa otti mies kirje-pakan
 kädestäni, pisti laatikkoonsa. Saadaan tuomarin edessä rat-
 laista asia, sanoi isäni ja tuli entistä enemmän synkkä-nä-
 köiseksi. Mies lähti pois uhkailien mennessänsä ja jäähyväiseksi

löi oven kiinni niin kowalla wauhdilla, että lasit ja pöydällä olewat esineet tärjäsivät. Nyt oli hetki äänettömyyttä. Minä katselin ympärini alakuloisena ja vähän peljästyneenä. Wihdoin kysyi isäni, kumpi teistä ensin kirjeen lähetti? Minä lähetin ensin, enkä ole lähettänyt muuta kuin sen ainoan, eikä siinä mitään pahaa ollut, eikä ole. Sinun pitää nyt kertoman asia; kuinka sen oli laita, sillä muussa tapauksessa saat aika tawalla mekkoosi, sanoi isäni ja katsoi minun wihaisesti tutkien. Minä epäilin sanoakseni totuuden. Kenties pääsijin vähemmällä; waan häpeä ja waarallinen oli peräyttää puhettani, jonka jo monta kertaa olin wakuuttanut totisen toden olevan. Jo ennalto tiesin että walheesta pienimästäkin seurasi rangastus, sillä rangastuksen uhalla oliwat wanhempani kieltäneet minua walhettelemasta.

Minun on mahdoton sitä sen todellisemmaksi sanoa, kuin jo monta kertaa sanonut olen, ja jos minua syyttömästi rupeette mekottamaan, niin täyttäkää tahtonne, waan minä en rupee sen asian tähden walhettelemaan, waikka mikä mailmassa olisi. Ylhäällä on se isä, joka tietää. Olisin wielä enenunänkin sanonut, mutta itku keskeytti puheeni.

Nyt oli ilta kulunut niin myöhään, että mentiin levolle. Minä surun, epätoimon ja ahdistuksen sortamana en saanut unta silmiini. Wanhempani luulivat minun olevan nufukfissa ja keskustelivat asiasta. Ehkä poika on syytön koko asiasta, kuka tietää niitten heikkiläläisten kuit, mikä niitten mielessä lienee, kun aina owat niin juonikkaita, arweli isäni. Niin minäkin arwelen, koska hän näyttää niin wiattoman näköiseltä, sanoi äitini.

Minä, tämän kuultuani, olin vähällä hypätä ylös wuoteeltani, ja ilosta huudattamaan, että olen syytön; waan sain sen werran mieltäni maltetuksi, että olin hiljaa, ja olin waan olewinani nufukfissa; tästä sain wahwan tukeen itselleni, kun selwään kuulin, mikä oli wanhempaini siällinen mielipide asiassa.

Nyt olin kuin olisin päässyt wapaaksi koko tästä kirjalligesta seikasta, enkä tahtonut ilon tähden saada unta,

waikka wäähän lauhistutti minua nuo Heikkiläsä olevat kirjheet, jotka olin lähettänyt, mutta lohdutin itseni sillä, että ne jo ehkä owat hukassa niinkuin silläkin, että wanhempani pitivät minun syhtönnä.

Samalla nukuin lewollisesti. Ja aamulla kuin heräsin, niin muistin kohta, mitä edellisenä iltana oli tapahtunut, mutta myös senkin, että asia oli hywällä kannalla, sentähden menin lewollisesti työhöni, enkä ajatellut koko asiaa. Ja näin kului päivä ehtoolle. Ehtoolla työstä päästyäni, mentiin sisälle, kuten on tawallista. Pakinoittiin pesävalkian edessä yhtä ja toista kuluneen päivän töistä. Samassa aukeni owi ja sisään astui eräs wanha mies naapurista, jonka tapana oli usein käydä kotonani. Mies tiesi wäähän raamatusta ja luki-asijoille oli hän hywinkin tuttu, kuten itse sanoi.

Samassa kuului tuimaa jalkain koputusta ulkona. Utkisti aukeni owi. Sisään astui edellisenä iltana wihoisjansa olewa mies poikansa Rустаan seurassa, eikä näyttänyt olewan tälläkään kertaa paremmalla tuulella. Voi noita kujan kappaleita kun tuohon taas tulivat, ajattelin minä, sillä hywin arwasin asian, minkätähden oliwat liikkeellä. Vielääs waltia pöydälle, että näkee, koska täällä on wieras mieskin, ärjäsi mies. Kyllä minä osaan lukea sinun kirjeitä, koska et sinä osaa itse niitä, sanoi Rустaa ja astui samassa pöydän ääreen, niin että näytti minusta katsoin paremmin tuomarilta, kuin Heikkilän pikku Rустаalta. Rустaa nyt rupefi lufemaan minun lähettämiäni kirjeitä. Lue jos jostesti, että kaikki kuulewat, ei niitä kannistella tarwitse, sanoi Rустаan isä. Poika rupefi lufemaan oikein kowalla äänellä. Kuules nyt, sanoi hän minulle, kun sai pari kirjettä luetuksi. Mitäs nyt sanot? Vieläkö waan kiellät, ettet ole lähettänyt minulle näitä kirjeitä. Sanon sitä, kuin sanoutkin olen wastasin minä suorasti. Lue ne toiset vielä, sanoi Ukusti. Rустaa ojensi itsensä oikein suoraksi ja samalla loi uhkaawan katseen minuun, luki kaikki kirjeet järjestyksensä, käänsi taas uhkaawan ja wihaisen katseensa minuun. Noo, mitäs nyt

fanot? Vielätkö waan kiellät, weitikka? Sinä se weitikka olet, kun kyhäät tuollaisia kirjeitä, ja syhtät niistä minua, että saisit wanhempani ilman syhttä minua kurittamaan; mutta ei se nyt tapahdu. Minun on wanhemmillani niin paljon järfeä, etteiwät rupee ilman syhttä minua kurittamaan, sanoin minä puoleksi ikkun-ääneen. Isäni sanoi: ei tästä tarwitse niin ääretöntä melua pitää, kyllä tästä vähemmälläkin selittää. Samassa löi Akustin isä nyrkkiänsä pöytänsä sanoen: älä puolusta poikaasi pahudesta, en minäkään puolusta.

Naapurimies, joka koko ajan oli ollut ääneti ja ahneesti imenyt häikälineänsä, nousi tuolilta ja astui pöydän luokse sanoen: jahka minäkin tarkastan niitä. Isäni toi myös esille kirjeet, jotka oliwat edellisenä iltana takawarikkoon otetut ja sanoi olewan sopivaa, että niitäkin tarkastellaan. Naapuri otti silmä lasit taskustansa ja asetti ne nenällensä ja tarkasteli. Nyt oli syvä hiljaisuus huoneessa. Näytti mielestäni kuin olisiwat kaikki katsoa tuijottaneet minuun. Minä olin kuin olisiin ollut kaikkein wihanpurkauksen esineenä.

Settisen kuluttua pisti mies silmälasit taskuunsa ja sanoi: sinä Heikkilän Kustaa olet itse syhllinen, waikka olet toista syhttänyt. Ei näissä wastauskirjeissä ole minäkäänlaisista osoitusta, mistä owat läheletyt, ehkä owat omia kyhäämisiäsi. Kos näistä tulisi oikeusjuttu, niin saisitte hywin päiwin satikkaa, sinä sekä isäsi, kun lähetät ensin noin loukkaawaisia kirjeitä ja vielä tulette pitämään tuonlaisista melua toisen huoneesen. Ei täällä asiat parane, koska owat kaikki yhtä mieltä. Mutta kyllä minä näytän missä paranee, sanoi Akusti, polki lujasti jalkaansa lattiaan ja samassa otti poikansa kauluksesta kiini. Sinä olet kelwoton, kun ett' kytene itseäsi puolustamaan, ja samassa mentiin yhdessä kimpussa ulos owesta. Owi sai samallaisen taikka vielä paremman töyhtäyksen kiinni tullaksensa, kuin edellisenä iltana. Mutta poika myös sai aika löylytyksen kohta pihalla, ja toisen vielä paremman oli kotona saanut.

Kas sitä kiukkua waan, sanoi naapuri-mies, ne owat niin juonittaita ihmisiä, että onneton joka joutuu niiden kyn-

fiin tuollaisissa asioissa. Mutta jonkun tähtyy aina olla heidän kynsisensä; waan niinkuin jo sanoin, jos tästäin oikeuteen mentäisiin, niin saisivat nähdä mitä saisivat, kuin lasten leikeistä nostawat tuonlaisen metelin. En minä oikeuteen mene, jos antawat asian tähän loppua, waan jos sitä vielä kydöttävät, niin katsokoot sitten eteensä; mutta kirjoituskapineet heitän minä pesään, koska niiden kautta saan harmia, sen sijaan kuin olen hyvää toivonut. Maapurimies lähti kotionsa, sillä ilta oli jo myöhäinen. Sjani tutki minua vielä hetkisen asiasta, waan minä olin luja kiellossani, sillä tiesin jo varmaan, ettei asia tule wälkuteen sen paremmin, koska olin kirjeeni kyhännyt ja wienyt ilman kenenkään tietämättä. Kuitenkin pelastin nöyrällä pyynnölläni kirjoituskapineeni, sillä ehdolla, etten salaa mitään kirjoittaisi, enkä kenellekän lähettäisi, waan aina julkisesti lukiisin Själleeni kaikki, mitä kirjoittaisin.

Talwi lähestyi loppuansa, jota seurasi ihana kewät. Minä käwin joka pyhä kirkossa saadakseni tietää, koska kuulutettaisiin rippikoululapset tutkittawiksi. Minä odotin sitä monesta syystä. Ensin sentähden, että pääsisin kouluun jotta oppimaan. Toinen syy oli, ettei tarwinnut työtä tehdä. Ja vielä oli sekä, että tulin mieheksi itsenäiseksi, oman waltani ja edeswastaukseni alaiseksi, että saisin oman mieleni mukaan toimia asioitani, ettei tarwinnut vanhempain loruja joka asiassa kunnella. Minä olin kuullut sanottawan, ettei ole vanhempain enää mitään waltaa lastensa yli, niin pian kuin pääsewät rippikoulusta, ettei tarwitse enää wanhemmillensä kuuliainen olla, saa wapaasti lähdä kylässä ja tehdä mitä itse tahtoo, huolimatta vanhempain nuhteista, neuvoista ja waroituksista. Minä epäilin sitä kuitenkin suuresti, sillä wanhempani aina sanoivat, että lasten tulee olla wanhemmiensa kuuliaiset kuolemaan asti ja kunnioittaman heitä. Ettei muuten menesty, eikä saawuta pitkää ikää. Ja sen olin lufenutkin kirjoista useoista; waan se itsenäinen wapauden tunne saatti minua epäilemään ja wiimein siihen päätöksen, että pääsen wapauteeni, niin pian kuin pääsen rippikoulusta.

Minä tulin viimeinkin kirkosta kotia sillä ihanalla tiedolla, että sinä ja sinä päivänä mennään rippikouluun. Isäni antoi minulle antarat ja samalla wakaat waroitukset, että aina pitää olla niinkuin olis kirkkoherran silmäin edessä ja ajatteleman, tutkiman ja mieleensä painaman sitä pyhää ja kallista asiaa, joka tapahtuu sen koulun perästä. Minä pyhällä innolla yksinkertaisesti ja wakaasti päätin seurata niitä waroituksia siitakin syystä, että olisin yhden vuoden käymisellä saanut suoritetuksi tehtäväni, sillä olin kuullut, että pahain ja irstaiten kujeiden tähden oli moni jäänyt toiselle vuodelle, waikka muuten olivat olleet hyviä lukiijoita.

Niin wakaana ja yksinkertaisena menin minä rippikouluun, mutta kauhukseni havaitsin, kuinka toiset harjoittivat kaikellaista ilkeyttä ja pahutta niin pian kuin vähänkin kirkkoherran silmät wälttivät; ja aina sitä enemmän ja pahemmin, mitä edempänä oltiin kirkkoherran näkywistä.

Minä nuhtelin heitä wakaasti ja uhkasin sanoa kirkkoherralle, jos eivät olisi vähemmällä. Tästä sain moiset wastaukset, ettei tehnyt mieleni enään waroittaa, waikka olisin mitä nähnyt tehtävän, waan walitsin aina yksinäisen paikan itselleni. Tästä rupešiwat kumppanit minua pilkkaamaan ja mitteleämään yhdeksi ja toiseksi. Minä olin kuin en olisi mitään tiennyt, waikka sydäntäni kowin kirveli. Hyvän lukuni, selwän ymmärrykseni ja wakaan, wilpittömän käytökseni tähden voitin tähdellisesti kirkkoherran suosion puoleeni, jolta useasti sain kiitoksia, jotka minua monta wertaa enemmän lohduttiwat ja jalostuttiwat, kuin toisten pilkka ja nimittelyminen sortti ja museräsi, sillä minä pidin kirkkoherran sanat paljoa suuremmasta arvosta, kuin heidän kaikkien yhteensä.

Minä monta kertaa kummastelin itsokseni, että ei heistä monikaan osannut lukea; ja sen wähän mitä tašiwatkin, eivät sitäkään käsittäneet. Minä ajattelin, että heidän on silmissänsä ja ymmärryksensä wika, waan epäilin sitäkin, syystä että olivat ilkeydessä yhtä etewät kuin nekin, jotka paremmin tašiwat lukea. Minä tšyhyin isältäni, mikä on siihen syynä, että ei monikaan taida lukea ja sen wähän

mitä taitaa, ei sitäkään käsitä, ja yhtäkaikki ovat mestareita kaikellaisissa kujeissa. Onko heidän ymmärryksensä ja silmissänsä wifa? — Ei heidän ymmärryksensä eikä silmissänsä sentähden wifaa ole, sanoi isä. Toji on, ettei kaikilla ole yhtä hyvä oppi lukemaan, eikä ymmärrys käsittämään. Ei yksikään ihmis-lapsi opi, jos ei häntä opeteta. Sentähden on se vanhempain syy, jos eivät lapset taida lukea, eiwätkä luettua käsitä. Nämät kun eivät ole opettaneet heitä, eikä selittäneet heille. Pahutensa on myös vanhempain syy, he kun eivät ole pitäneet ja kaswattaneet lapsiansa kurituksessa ja Herran nuhteessa. Tämän wirrkoi isäni.

Nyt lähestyi se päivä jona tutkittiin, kuka meistä laskeettiin Herran ehtoolliselle. Kirkkoherra sanoi ei woivansa laskea kaikkia Herran ehtoolliselle ja luetteli niiden nimet, jotka eivät olleet käsittäneet koko pyhää ja kallista asiaa eiwätkä sitä huomionsa ottaneet, waan kaikellisessa pahudessa ja irstaisuudessa olleet huolimatta hänen neuwoistansa, waroitustistansa ja nuhteistansa.

Isäni antoi minulle myös neuvoja, kuinka tulee itseänsä käyttää, kuin menee pyhään paikkaan Herran ehtoolliselle. Ja waroitti wistusti ottamaan waaria joka sanasta, jonka kirkkoherra lausui sinä päivänä. Sunnuntaiamulla koloonnuiimme alttarin eteen, kaikki totisina ja yksiwakaisina. Kirkkoherra myös astui altarille ja puhui innokkaasti, lämpimästi ja waroittawaisesti, sanoi meidän olewan kuin nuoret yrttitarhan wesat, joihin yrttitarhan haltija katselee ja kurkistelee, jos hän hedelmän näkisi. Waroitti myös meitä ahlerasti ja nöyrällä sydämellä wilpittömästi lukemaan ja tutkimaan pyhää sanaa, wakuuttaen siinä wiisauden tyhjentyväntömän aarteen löytyvän; ja sanoi myös olewan monta waaraa ja wastusta elämämme moniwaiheisilla retkillä edessämme. Pittän ja sisältörikkaan puheen perästä, tatti kirkkoherra meitä kristin-opin lappaleista ja tämän jälkeen wannonotti ja myös waroitti meitä pysymään lupauksissamme; sanoi sen lupauksen ja walan rikkomisen tuottawan ajalliset ja ijan-

kaikkiset onnettomuudet. Tämän jälkeen laskettiin me ennferta pyhälle ehtoolliselle.

Päivän pyhästä merkityksestä, isäni varoituksista ja kirkkoherran innoista saarnoista olin jonkun aikaa ikään kuin lumottu, waan kuitenkin ajattelin aina wapauttani ja miehuuttani, orjallinen tilani kun ei parantunut, sillä joka asiassa oli oleminen kuuliainen, eikä selkäsäunaakaan annettu sen harvemmin kuin ennenkään. Minä olin kärjivällinen ja otin vastaan kaikki, mitä annettiin. Monta aikaa ajattelin wanhempani tekewän minulle wäärhyttä, kun ei wät antaneet minun nauttia wapauttani. Usein teki mieleni kysyä, mikä oli syynä, kun en saa wapauttani. Lufemisesta ei ollut enään aina huwitusta, sillä olin moneen kertaan lufenut ne kirjot, kuin oli kotonani. Siihen aikaan ei vielä paljon ilmestynyt uutta kirjallisuutta, eikä tullut mistään mitään uutta lufemista. Kirjoittaminen ei paljon haluttanut, kun en rohjenuut olla kenenkään kanssa kirje-waihdossa, eikä ollut muuta, mitä olisin kirjoitellut. Tosinkin pitkäki käwi aikani. Arki-päiwät täytyi tehdä raskasta työtä ja pyhänä seurata isää kirkkoon; ja jos ei kirkkoon menty, niin täytyi olla kotona isän jilmäin alla. Mikä vielä pahempi! Naapurein pojat ja työt, jotka oliwat täydellisesti wapaudesjansa, soimasivat aina minua siitä, etten rohjene mennä ulos isäni kyljestä ja sanoiwat, ete'ei minusta sillä tawoin ikänä tule miestä. Sitä jo epäilin itsekin. Sentähden päätin käyttää wapauttani hywäksi niinkuin toisetkin minun ikäseni ja vielä nuoremmatkin tekewät. Minun pitää päästä kylään, waikka mistä hinnasta, ajattelin itsekseni. Mutta nyt tuli kowa tuska, sillä en rohjennut ilmoittaa isälleni, eikä ilman luvatta ollut aika mennä, sillä isä oli ruumiin woi-mansa suhteen minua paljoa wälewämpi. Sentähden päätin salaa hiipiä ulos ikkunasta, jonka päiwällä waruotin siihen asemaan, että se helposti aukeni. — Monilukuisen perheen tähden täytyi käyttää kahta huonetta makuuhuoneena. Me isommat ja wanhemmat lapset saimme siis eri huoneen maa-taaksemme. Tämä oli minulle warjin edullista. Ehtoolla kun

arvelin vanhempaini olevan nukuksissa, tein ensimmäisen kokeeni, joka onnistui varsin hyvin. Minä astuskelin vapaasti niin kuin ainakin se, joka itsenäistä vapauttansa saa hyväksensä käyttää. Nuorta kansaa oli kokoontunut eräällä kedolla. So kaukaa huusivat minulle, mikä mitäkin. Se oli erittäin jokaisen suussa, kuinka nyt olin päässyt pois kotoa. Missä nyt en isä? Olet salaa tullut. Suomen-aamulla on pojalla aika selkäsäuna tiedossa.

Minä katselin tyhnenä, alafuloisena ja heistä vähän erilllänsä, enkä ottanut osaa mihinkään heidän leikkiinsä. Heidän pitkälinen vastaanottonsa oli mataloinnut minun miehuuteni ja itsenäisen vapauteni siihen mittaan, että olisin monta vertaa ennemmin lewollisesti lewännyt vuoteellani, kuin seisunut heidän iwansa esineenä.

Suwittawalta näytti minusta katsella heidän leikkiänsä, waikka sisällinen tuska ahdisti minua. Minä mietein keinoja, millä tawalla kypshysin siihen mittaan, että saisin osaa ottaa heidän leikkiinsä heidän tekemättä pilkkaa minusta. Häpiällä ja pelwolla käwin kotioni, varsin toisenlaisilla tunteilla, kuin kylään mennessäni olisin tainnut aawistaakkaan, sillä minä soiwoin siellä saawani iloa ja huwitusta, mutta päinwastoin tain häpiää ja surua. Siinä siis minun miehuuteni ja vapauteni, ajattelin minä. En koko yönä tahtonut saada unta, sillä selkäsäuna kauhistutti ja se pilkka, jonka sain kylämatkallani kirjeli kowin mieltäni, waan onneksi ei ollut isä huomannut, että olin ollut pois kotoa. Minä päätin ruweta tupakoitsemaan, että sittekin näyttäisin muka paremmin mieheltä. Tähän sain sopiwan tilaisuuden, sillä isä lähti kaupunkiin. Minä asetin tupakki kapineet täyteen kuntoon ja aloin poltella. Nyt oli mielestäni varsin sopiwa mennä ehtoolla kylään kuin oli tupakka kapineet minulla kuin toisilakin. Vielä tapahtui, että isä tuli wiipymään kaupunkimatkalla toista päivää; jonkatähden siis näytti kaikki varsin edulliselta. Tämä tupakoitsemisen opetteleminen waikutti minun hermoihini sillä tawalla, ettei minusta ollut miestä pääsemään ylös vuoteeltani enää ehtoolla, waan täytyi lewätä

hirnuijissa tuskissa. Kotowäki tiedusteli syystä tautiini, waan minä sanoin en tietäväni, mikä minua waiwaa, waikka hywin tiejin ajan.

Minä olin vielä seuraawan päivän hywin huimarksisissa niin, ettei tehnyt mieleni poltella. Mutta tupakoitsemisen katsoin kuitenkin niin edulliseksi miehelle, etten sitä hyljännyt, waikka kowin tuntui minulle wastahakoiselta.

Konkun ajan kuluttua menin taas kylään tupakkifapineilla warustettuna, mutta en rohjennut niitä wäljellä syystä, että pelkäsin pahoin wointiani. Nyt olin mielestäni paljon miehukkaampi kuin wimme ferralla, ja ajattelin mennessäni, etteiwät nyt enään löydy mitään wifaa minusssa. Minä lähestyin heitä, eikä kenenkään näyttänyt tekewän mieli iwata minua, waan ottivat ystävällisesti ja terwetulleena minua vastaan. Minä katsoin myös welwollisuudekseni tehdä jotakin kunniansoitusta heidän ystävällisyhtensä palkinnoksi. Otin tupakkimassin taskustani ja sanoin: pistäkääs, pojat, täältäkin piippunne. Mutta tästäkö ilo nousi. Ei sitä siinä ole, että käyt kylässä ilman ijäsi kieltämättä, waan vielä olet warastanut ijältäsi tupakkifapineet, sanoi joku joukosta. Ja kaikki nauramaan herttaisen makiasti minua ja minun warustettuja tupakkifapineitani. Di onnetonta minua, kun noita tuossa nyt rupesin lewittelemään! Eiwät olisi tainneet muusta saadakaan pilkan ainetta tänä iltana, ajattelin minä, ja olin niin tuskissa ja kiukussa, että mieleni teki heitä kurtittaa, waan ei sekään keino auttanut, kun oliwat monilukuiset ja useat minua vielä paljon wäkewämmät. Kärsiwällisesti waan täytyi ottaa vastaan, mitä annettiin. Nyt en tiennyt, mitä olisi pitänyt tehdä. Baha oli seisoa tässä naurun ja pilkan esineenä ja sijällisen tuskian ahdistamana. Wähän aikaa mietittyäni läksin kotioni surun, epätoiwon ja ahdistuksen sortamana ja ajattelin mennessäni yksinäni, missä tosiaankin lienee wifa, kun he niin kowin minua pilkkaawat. En minä ole luotu heidän seuraansa warten. Di onnetointa, kun en päässyt kouluun silloin kuin niin hartaasti toiwoin. Nyt muistui mieleeni se aika, jolloin olin koulussa ja kuinka

opettaja minua kohteli ystävällisesti, samoin myös kirkkoherra rippikoulun ajalla. Jos nyt olisin koulussa, niin ei olisi tarve olla vanhempaini orja eikä muitten ihmisten pilkka. Tuollaisiako on nyt miehenä oleminen ja itsenäinen vapaus, jota olen niin ihanana mielikuwituksenani kuvaillut. Wiimein pääsin kotia ja menin levolle sillä päätöksellä, etten enää waiwaa itseäni heidän seuroihinsa, olen sitten mies eli en. Nyt oleskelin kotona. Jonkun ajan lueskelin ja kirjoittelin yhtä ja toista, waan ei tämä kauan huwittanut minua, sillä tuo kylästä-käymisen into heräsi taas. Monta sanaa tuotiin siihen ja siihen kokoukseen, sinne ja sinne ja annettiin wahwat waroitukset ja muistutukset, että wälttämättömästi piti mennä. Minä wastasin kaikkiin sanoihin, muistutuksiin ja waroituksiin kieltämällä ja huomautin, ettei minun tarvitse olla senlaisten ihmisten pilkka. Sanoin, että olen nähnyt ja ollut paljon parempain ihmisten seurassa, jotka aina owat minua ihmisenä kohdelleet ja tiedän, että wieläkin kohtelevat, sillä senlaisia ihmisiä kuin te ja kaikki ne ihmiset, jotka käywät sellaisissa kokouksissa ja seuroissa, pitävät paremmat ja oppineet hywin vähässä arwossa.

Minä ajattelin: jos kerran wielä sentään menen, mutta jos waan pilkkaawat, niin sitte on wiimeinen kerta, kun minä nähdään heidän joukossansa. Minä päätin wieläkin warustaa itseäni miehuullisemmaksi. Ajattelin, että minun pitää rohkenemaan tupakoita vanhempaini läsnä ollessa, en minä muutoin mimmoinkaan mies ole, eiwätkä he sitten saa iwan ainetta. Kerran kun pääsin ruoalta, otin minä tupakkikapineet esille ja aloin poltella. Mitini purskahti nauramaan, sanoen tulewan ilman muutteen, koska tuo poika tuonlaisia kapineita asettelee nenänsä alle. Sjä myös otti asiaan kiinni ja pilkkasivat minun hywän päiwäiseksi, että minua kirwetteli paljon pahemmin kuin wiime kerralla kylästä ollessani. Wielä lisäksi nuhteli isä minua. Sanoi olewan peräti sopimatonta, wahingollista ja arwoa alentawaista niin nuorelle pojalle tupakin wiljelemisen ja että siitä pitää lakata, jos ei hywällä, niin pahalla. Minä olin vähällä ilmoittaa, että

olen mies ja myös tahdon vapauttani käyttää hyväkseni, waan en rohjennut ilmaista mieltäni, sillä isän vihainen katse ja ennen sorretti vapauteni estivät minua lausumasta mitään; mutta tupakoitsemisen katsoin miehelle niin wälttämättömän tarpeelliseksi, etten siitä tahtonut luopua mistään hinnasta. Ja niin pian kuin sain tilaisuuden, hankin tupakkikapineet itselleni, sillä isä otti talteensa entiset tupakkikapineeni.

Oli kaunis heinäkuun ilta ja minä menin nuoria kumppaneitani katsomaan, koska jo monta sanaa ja muistutusta olin saanut. Ajattelin kuitenkin, mitä sanonewat ja mistä ruwennewat minua taas iwaamaan. Kun minä saawuin heitä lähelle, niin ei muuta kuin ystävällisiä terweisiä kuulunut. Jokainen kehoitti minua ottamaan osaa heidän leikkiinsä. Minä sanoin en taitawani moisia konsteja. He taas kehuiwat minun warsin hywin taitawani ja oikein nöhrästi pyysiwät minua täyttämään heidän tahtoansa. Minun paloi haluni mennä joukkoon, waan pelkäsin heidän saawansa pilkan ainetta, jos en osaisi käyttää itseäni heidän mielenänsä mukaan. Eipä kauwan wiipynyt kuin wietiin minä kädestä ja nyt kului yö hupaisesti liki aamuun asti, enkä paljon mitään saanut pilkka-puheita niellä. Menin warsin mielihywisjäni kotioni, ja iloitsin onnellisesta kylänattkastani. Nyt käwin minä ahkeraan kylässä ja otin osaa wapaasti kaikkein leikkeihin, mutta eiwät wieläkään olleet asiani hywällä kannalla, sillä wielä oli kaksi pahaa kiusallista seikkaa, jotka ahdistiwat minua ja sortiwat wapauttani. Ensimmäinen oli se, etten rohjennut wanhempaini tiedosta käydä kylässä, jonka tähden joka kerta saawuin toisia paljon myöhemmin kokouspaikalle. Toinen oli tuo entinen kirjewaihto-kumppanini, josta jo olen kertunut. Tämä koki aina ja joka tilaisuudessa soimata minua wäliin yhdestä, wäliin toisesta. Tämä oli kumminkin aina suussansa, etten rohjene wanhempaini tiedosta käydä kylässä, enkä heidän nähdesjään tupakoita. Tämä muutoinkin oli arempi kohta minuussa ja kun siitä wielä muistutettiin, niin teki se sanomattoman kipeää. Sentähden päätin josjakin tilaisuudessa kurittaa omin käsin häntä,

sillä olin häntä paljon väkewämpi. Minä opin pian taitellaisiin kujeihin, joita kylässä harjoitettiin, jotta olin mestari joukossa, eikä minua yksikään, paitsi Heikkilän Kustaa, mistään soimannut eikä iwannut.

Mitä sinä tuollaista pilkantekoa kärsit tuommoiselta mieheltä, koska hänen helposti voitat? Anna hänelle sen verran maistaa nyrkistäsi, että oppii pitämään suunsa kiinni, sanoivat toiset minulle. Tästä sain hyvän tukeen itselleni, kun kuulin että toisilla oli sama mieli asiasta kuin minullakin. Erään kerran kun olimme koossa, alkoi Kustaa entisen juttunsa ja olikin tällä erällä oikein ketseliäs toimessaan. Minä huomautin, että hän olisi ääneti ja warsinkin minua kohtaan, sillä muussa tapauksessa saisi kömpiä pois joukosta. „Ei minun ole tarwis olla ääneti semmoisen miehen edessä eikä kästystä, sitä vähemmin pois joukosta mennä. Ennen sinä joudut pois joukosta, ja se tapahtuu pian, jos menen sanomaan isällesi, että täällä olet, niin hän tulee ja antaa sinulle aikalailta tässä kaikkein nähden ja wie käsitynästä kotia. Et sinä niin iso herra ole kuin luulet, enkä minä sinua pelkää. Saat paikalla kofea, jos tahdot“, sanoi Kustaa ja samassa astui minua lähelle ja asetti nyrkinsä niin liki nenääni, että olis sattunut, jos en olisi astunut pari askelta takaperin. Samassa tartuin minä hänen lieppeihinsä, sillä seuraufella, että hän oli pitkänä maassa ja pölyhtin häntä siinä hywin päiwin, samassa muistuttaen, ettei saa tehdä pilkkaa ihmisistä, sitä vähemmin uhata nyrkillänsä. Tämän kahaan perästä lähti Kustaa kohta pois ja uhkaili kowin mennessänsä wakuuttaen minun karwaasti muistawan sen kerran. Ei minunkaan ollut hyvä mielestäni kauan wiipyä syystä, että epäilin isäni saapuvan paikalle hänen puheensa mukaan. Yksinäni mennessäni, sywisä ajatuksijani, hyppäsi äkkiiarwamatta tienwieressä olewain pensaiden seasta Heikkilän Kustaa eteeni wahwalla seipäällä warustettuna ja sanoi: „nyt koston entiset, nykyiset ja wielä tulewaisetkin, ja samassa löi minua kohden niin kowalla wahdilla että minun wäistettyäni hän itse meni kumoon omasta lyönnistänsä. Minä

wäänfin seipään pois hänen kädestänsä, ja oli aikomuksen; wuorostani käyttää sitä paremmalla menestyksellä kuin hän sitä käytti. Waan hän päästi niin surkean rukouksen, että minä päästin hänen sillä ehdolla, ettei hän minua pilkkaisi, eikä käwisi päälleni. Hän lupasi wilpittömästi ett'ei koskaan hänen suustansa mitään pahaa kuuluman pitänyt, ei edessä eikä takana. Minä päästin hänen ylös sen enempää hänelle tekemättä. Nyt jatkoimme kulkuaamme hywinä ystävinä. Ruksetta janoi itsellensä olewan pahan ja ällipikaisen luonnon ja wieläkin pyysi nöyrästi, etten olisi hänelle vihainen sekä omisti sopimattomasti menetelleensä minua kohtaan joka paikassa. Minä mitään pahaa aawistamatta, käwin hänen edellänsä enkä luvannut olla vihainen hänelle enempää kuin entisiä enään muistella. Samassa löi hän kiwellä päähäni, että olin vähällä kaatua. Minä juoksin muutaman askeleen nopeasti ja käänjin itjeni katsomaan, mistä se kolaus tuli, waan ei ollut aikaa kauan katsella, sillä Ruksetta juoksi perässä kiwi molemmissa käsissä luwaten näyttää minulle. Minä seisoin tyyneenä paikallani jiksi kun hän löi ja samassa wäistuin jenuverran, ettei ihmisen sattunutkaan minun. Syökfin hänen äkkiä nurin ja wäänfin kiwet pois hänen käsistään, joilla hän, niin paljon kuin mahdollista oli, koki lyödä. Annoin hänelle sitten nyrkeistäni muutaman iskun, sillä muistutuksella, ettei hän enään toisten tulisi kimppuuni ja menin hiljaa kotioni. Nyt tulin ensiferan eläisjäni hawaitsemaan, kuinka kawala ja häijy ihminen on ja kuinka tarpeellista on olla waroillansa. Minä sain aika kuhlon päähäni ensi yönä, eikä hänen muuta onnistunutkaan, sillä osasin aina sopiwaan aikaan wälttää. Namulla kun ijä hawaitti kuhlon päässäni, tahtoi hän tarkoin tietää, mistä olin sen käsitännyt päähäni. Walchtelin hewoisen siihen potkassseen eilen illalla aisoja korjatesani.

Kun olimme aamiaisilla, niin astui sisälle Seikkilän Rukseen äiti. Minun wawahiti koko runniini niin kun olisi jäärylmää wettä kaadettu pääni ylitse, sillä hywin arwasin asian, minätähden tuo harwinainen wieras saapni meille. „Mitä

on siihen wifa ettet sinä ohjaa lapsiasi". Sanoi wieras. „Poikasi käy joka yö ikkunasta kylästä ja on kaikkein pahempi nuorten joukossa. Pelaa korttia, tappelee ja tekee kaikellaista pahuntaa. En viime yönäkin hakannut meidän Kustaana puolifuolijaa. Pidä senverran waaria, koska olet jumalinen mies". Nyt ei ollut minulla aikaa syömiseen, eikä kuunnella heidän puheitaan, sillä katsoin parhaaksi vähän väistyä, minulla kun ei ollut muuta keinoa, millä olisin itseäni puolustanut sitä ankaraa löyhlyä vastaan, joka joka filmän räpähkessä minua uhkasi. Minä piilouhin lähellä kotoa pensasten jekaan, josta oli sopiwa tarkastella, mitä kotona tapa tui. Hetken kuluttua tuli isä ulos ja astui tuimasti karakka läjän luokse ja walitsi kenties mielenjä mukaisen raipan, taitti latwasta vähän poikki ja meni juoksujalassa sisälle. Minä hywin arwain, ketä warten tämä kauhea ruoska valmistettiin. Minun oli tapana aina ruoalta päästyä wetäytyä toiseen huoneeseen ja isä arweli tällä erällä myös tapaawansa minun sieltä. Siis en rohjennut kauwenmin wiipyä tarkastuspaihallani, waan pakenin niin etäälle kodosta, että warmaan tiejin olewani turwassa.

Oli lämmin ja kaunis ilma. Minä istuin kivelle ja olin suruun, epätoivoon ja ahdistukseen waipumaisillani. Linnut wisertelivät puiden oksilla, ikään kuin ihanalla laulunsa olisivat lohduttaneet minua. Minä hetkisen kuuntelin heidän laulunsa ja ajattelin: kuinka owat onnelliset nuo linnut, kun saawat wapaudessaansa laulella. Näitä ajattellessani tyhjensin kynnellähteeni ja sitte wasta rupesin miettimään, minkälainen minun tilani todellakin oli ja missä on wifa, kun minun täytyy niin peräti sorrettuna olla joka taholta, etten mailmassa luullut olewan ihmistä, joka olisi ollut minun wertaiseni siinä suhteessa. Minä ajattelin: minkä ähden owat ihmiset niin kavaliala minua kohaata ja erittäin Heikkilän wäki, kuin he shyttömästi minua kokewat langettaa niin kavalasti. Ajattelin myös wanhempiani, minkätähden pitävät minua niin kowassa orjuudessa, kufatieji pidetään minua sentähden pilkkana ja yllön katsottuna toisten joukossa.

En siis löytänyt itsesäni minkäänlaista wifaa, sillä olin mielestäni täyttänyt welwollisuuteni kaikissa suhteissa vanhempiani kohtaan, enkä tieteni pienintäkään käskyä laiminlyönyt. Sitä en saanut selwille, waikka olisin mihin päin ajatellut, minkätähden niin surkeasti wapauttani sorretaan ilman minkäänlaista syytä. Tuulin, että warsin vanhempaini tähden täytyi ollakseni tällaisellaki retkellä, metsän korwessa, yksinäisyydessä nauttimassa wapauttani, katkerilla kyynelillä miehuuteni parhaassa kukoistuksessa. Nyt en tiennyt, kenen puoleen oli paras kääntyä ja mistä turwaa etsiä, sillä ei metsässä ollut kauwan hyvä olla, kuin olin joutunut lähtemään kotoa vähillä waatteilla ja ilman ruokawaroja. Päiwä kului kulumistaan ehtoolle. Näikä, eikä wilukaan kaukana ollut, pakottivat minua lähenemään kotoa, waan en rohjennut astua sisälle, sillä pelkäsin sitä aamullista ruostaa, jos se vielä wartoo minua. Samassa hawaitti yksi sisaruksestani minun ja juoksi kyneleet filmissä tyköni, pyysi hartaasti minua tulemaan kotio ja olemaan siellä. Sknoitti, ettei isä enään ole wihainen ja että owat koko päivän ahkeraan hakeneet minua ja kowin ikäwöianeet. Samassa oli äiti myös hawainnut minun, juoksi myös tyköni ja itkun sortamalla äänellä pyysi hänkin minua lähmään kotio kanssansa. Minä epäilin vähän, waan heidän nöyrät ja sydämelliset pyhntönsä saivat minun luopumaan kaikista epäilyksistä ja seuraamaan heitä, käwi sitte kuinka käwi. En sentään niin pelon-alaisena, niin sorretulla mielellä ja niin warowaisena ole eläisäni astunut kenenkään eteen, kuin astuin huoneesen, jossa isä oli tänä iltana. Mutta ihmeekseni katosi minusta pelko ja kauhistus, joka minua oli koko päivän waiwannut. Missä sinä olet ollut ja minkätähden menit pois kotoa aamulla, kysyi isäni. Metsässä olen ollut ja sentähden pakenin aamulla, ettette saaneet minua kurittaa, wastasin minä. En ole sinua koskaan kurittanut ilman syyttä, eikä ollut aamullakaan aikomus kurittaa sinua ilman syyttä. Sumalan sana neuwoo lapsia kurittamaan tottelemattomuudesta ja pahuuudesta, sanoi isäni. Mi-

nä vastasin: olette monta kertaa jonkunloisten piffu syiden nojalla ruoskineet minun hymänpäimäisesti, enkä sentähden katso itseni syhlisefski, että naapurista joka ämmä tulee jota-kin lamvertelemaan, eikä Jumalan sana käske kurittaa ilman syhttä, eikä muita kuin lapsia. En ole tehnyt mitään, josta olisin ansainnut kuritusta, sillä minä olen kaikissa suhteissa niin paljon kuin mahdollista kokenut täyttää velvollisuuttani ja monta kertaa yli voimaini, sanoin minä. Lutheruksen huonepostillassa on kirjoitettu: jos lapsi on haureellinen, eikä pysy kotona ja on tottelematon, niin on paras ottaa kelpo karakka ja voidella hänen ruumiinsa hywältä kädestä, sanoi isäni. Niin, sanotaan kyllä, olen sen paikan lkenutkin, mutta en ole enää lapsi, waan mies oman edeswas-
taukseni alainen ja tiedän sen, etten koko ifäni ole teidän kans-
sanne. Minun tähtyy työllä hankkia itselleni jokapäimäisen leiwän, enkä sentähden minä anna nuorta ruumiistani runnella asi-
ain tähden, jotka eivät ole mistään arvosta. Siis tiedän, että tarwitsen terwettä ruumista ihmiskunnan palveluksessa, wirkoin minä. Oi lapsi parka, en minä sinulle pahaa tar-
koita, enkä wäärhyttä tahdo, enkä ole tahtonut.

„Jos olette tahtoneet tai ette, niin tästäpuoleen ette enää minua kurita, se aika on ollut jo mennyt. Minä tahdon nauttia wapauttani, niinkuin muutkin ihmiset, eikä minun ole tarwis olla orja, eikä kärsiä ihmisten piffkaa orjuuteni tähden. Jos ette anna minun olla wapaudesani ja hywällä mielellä, niin pakeneen pois, sillä mailma on awara“.

„Oi lapsi parka en tahdo sinulle wäärhyttä, et sinä tiedä, mikä sinua vielä kohtaa mailmassa. Sinä et sillä tawalla misjään tule toimeen, jos minun kuritukseksi saatkin wältetyksi, niin kyllä kruunun käsi oijentaa“.

„Tahdotte minulle wäärhyttä, kun ette anna minun olla wapaudesani, niinkuin muutkin ihmiset antawat lastensa ja työwäkenfä olla. Jos minä wähä huwittelen itseni pienillä kylämatkoilla, niin on se jo mielestänne niin suuri asia, että olis tarwe ikiwaiwaisefski ruoskia. Se on wäärhyttä. Jos sitte tulen aikaan mailmassa eli en, se on toinen asia. Kruunun käsi ei ketän ilman syhttä oijenna eikä orjuuta“.

„Mutta ei tässä ilman työtä eletä eikä sillä, että sinä läht kylässä, pelaat korttia, tappelet ja olet kaikellaissessa pahuu-
desja“.

„No, en minä ole työtä paheksunut, vaan olen tehnyt mielelläni ja teen vielä edespäinkin niin paljon kuin voimani riittävät, ja korttia en ole pelannut, enkä myöskin tapellut muntien kuin, että Heikkilän Kustaan torjuin pois päältäni, hän kun uhkasi nyrkillänsä nenääni ja vielä asettui tien viercen wainoomaan aseella varustettuna. Otin vaan aseensa pois häneltä, enkä hänelle mitään tehnyt. Kun hän kiveä löi päähäni, wäänsin kivet pois käsistensä ja muntaman kerran löin kädelläni. Siinä koko tappelu“.

„Tämän kerran nyt saa jäädä asia fiksenä, mutta jos sinä yhden kerran menet pois kotoa ilman minun luvattani, niin katso fitte eteesi. Minulla on esivalta ja Jumalan sana puolellani ja jos et hyväällä tottele, niin täytyy pahalla totella. Kyllä minun tässä fitte käski, kun antasin jokaisen mieltensä mukaan toimia. Ei tässä fitte eletä eikä toimeen tulla. Siis ehtoolliselle ja levolle ja fitten aamulla warhain niitulle“.

Minun ei haluttanut enää sanoa mitään, waikka olisi ollut paljonkin sanomista, vaan entinen suru, epätoivo ja orjallinen pelko waltasi kokonansa minut. Minun ei haluttanut ruoka sinä iltana, sillä sydämeni oli täynnä ahdistusta.

Tästä päivästä asti oli isäni minulle kowin kärjimätön ja piti tarkalla silmällä, etten saanut seurustella kenelläkään, kanssa katonakaan sitä vähemmin kylässä. Enkä myöskin saanut kaunistaa puhetta, jos olin hywin eli huonosti, vaan alituisista kärjimättömyyhtä sain osakseni ja useasti kofivat wanhempani vielä kurittaa minua, vaan minun onnistui aina päästä pois käsistä ja pelastaa itseni nopealla juoksuillani.

Waikka hitaasti ja itävästi, niin kumminkin wieriwät päiwät, wiikot ja wuodet fiksi, että kuolema korjasi äitini

„...“

pois. Tämän jälkeen muuttuivat olot vieläkin entistä epä-
säännöllisemmiksi, että minä päätin mennä palvelukseen ja
sain palveluspaikan eräässä talossa, joka oli niin etäällä
kodostani, etten sen kylän ja talon asukkaita ensinkään tun-
tenut. En siis tuntenut paikkakunnan oloja ja elämän tapoja.
Kun menin palveluspaikkaani, niin wein ne pienet tavarat,
jotka minulla olivat ja myös pienen kirjastoni.

Ensin kun menin taloon, niin tarjottiin minulle wiinaa.
Minä sanoin, etten koskaan ole nauttinut sellaisia aineita,
enkä tälläkään erällä katsonut sopivaksi nauttia, waikka kyllä
wakuuttivat sen vähästä ei tulewän pahaa. Kun menin
siihen huoneeseen, joka oli renkein asuinhuone ja samalla
työhuone ja jossa minä myös sain asuinpaikkani sekä sijaa
kapineilleni ja kirjastolleni. Toiset renkit myös tarjosivat
minulle wiinaa, mutta minä sanoin, etten ole nauttinut ennen,
enkä tälläkään erällä nauti.

Nämät wakuuttivat sen vähästä ei tulewän pahaa ja
arvelivat minun muutoin ei olewan kummoinkaan mies,
jos en rhyppyä kestäisi. Sanoivat myös tämän olewan paik-
kakunnan yleisen tawan. Minä olin silloin 21 vuoden
wanha, enkä ollut siihen asti minkäänlaista päihdyttävää juo-
maa maistanut syystä, että pidin ne huonon arwoisina ja
niiden nauttijat kelvottomina ja epärehellisinä ihmisinä,
jillä syntymäsenduillani ja erittäin kotonani ei wiinasta ja
wäfewistä juomista tiedetty muuta puhua kuin pahaa ja
kuinka ne paljon tuottawat turmiota, kurjuutta ja wahinkoa
sekä kaikellaista wihelijäisyyttä ihmisissä.

Rapjuudesta asti olin tottunut lufemaan joka päivä
ja pidin sen wälttämättömänä, niin että palveluspaikkaani
ensimmältä luin myös joka päivä sen jälkeen kuin asianhaa-
rat myöden antoivat. Utelijaisuudesta tiedustelin mitä ja
minkälaisia kirjoja on talossa, waan ihmeekseni en löytänyt
koko talosta niinkään paljon kirjoja kuin minulla itsellä oli.
Pari wanhaa kulumutta ja tomussa olewaa wirsikirjaa ja
pari kattismusta, myös hywin tomussa ja kuluneita, joiden
lffonako todisti, etteivät vuosikymmeniin ole wihelijksessä

olleet. Siinä koko ison, rikkaan talon kirjasto, jonka minä olin arvellut hywinkein suureksi, sillä minä luulin jokapäivässa oleman sen jälkeen kirjoja, kuin on muutakin olemista sekä kaikkein ihmisten lukewan niinkuin minäkin ja kotonani luettiin. Minä kysyin: eikö teillä kirjoja ole muuta, kuin nuo wanhat pari wirsi kirjaa ja toinen sen werta katekismuksia. Ei ole, oli vastaus. Mitäs niillä sen enempää tehdään. Ei meillä ole ollut eikä ole aikaa lueksella, se on herrain asia lukea ja kirjoittaa, waan ei talonpojan.

Mutta lukutaito unhottuu kun ei sitä harjoittele; jos wähän jokapäiwä lukee, niin se ei tee haittaa työntöcolle eikä muillekaan toimille. Taitaa sitten hywin lukeakin, ettei tarwitse pelätä, kun menee papin eteen, sanoin minä.

„Minä olen jo kappaleen seitsemännellä kymmenellä, sanoi talon wanha isäntä, enkä ole wiiteen kertaan luenut katekismustani jälkeen rippikoulun, sitä vähemmin olen vielä luenut muita kirjoja. Mina olen sentään miehen paikkaan kelwannut, eikä ole mistään pois käsketty, enkä myös ole koskaan luvustani moitteita saanut. Se on lasten, jumalisten ja pappein asia tuo lukeminen, waan ei työmiehen, eikä kenelläkään, joka työtä tekee, ole aikaa lueksella, eikä se myös hyödytä, jos aikaakin olis, sillä wälitajoilla kun ei työssä olla, niin ajatellaan kuinka kutakin työtä tehdään ja miten se parhain menestyy. Koska siinä sitte lukemaan ehti? Sewätä myös tähtyy“. Nyt rupeji talon muu wäki kertomaan kufin wuorostansa, kuinka wähän kufin heistä oli luenut jälkeen rippikoulunsa ja kuinka olivat sukkeluudella pelastaneet itsensä lufukinkerillä, etteiwät olleet saaneet moitteita luvustansa. Se oli heistä kunniallisempi, joka vähemmän oli luenut ja sukkelemmin itsensä pelastanut lufukinkerillä.

Tämän jälkeen rupejin minä salaamaan lukemistani. 35ännälle en näyttänyt sen jälkeen koskaan kirjojani enkä puhunut kirjoista enkä lukemisesta mitään. Mutta lukemisen halu ei waan kadonnut minusta, waikka koetin itseni ikäänkuin wieroittaa lukemisesta syystä, että toiset pilkkasivat minua siitä. Puhuttelivat minua wälistäin maisteriksi,

wälistäin jumaliseksi, milloin yhdeksi milloin toiseksi, niin että minua kowin kirkweli ja ajattelin: kaikiesta sitä ihmistä pilkataan. Siis täytyi järjestää lufemiseni niin, ettei sitä kukaan nähnyt eikä kuullut.

Nyt oli minulla wapaus lähä kylässä, sillä asuntoni oli toisessa rakennuksessa kuin haltijawäen, eikä haltijawäkeä tarwinnut karkata, kuin waan oli thön ja ruoan aikana kotona. Sen sanoivat itse, ettei he ketään orjunta. Lomaaikoina saapi kufin itseänsä huwitella mielenä mukaan, misä tahtoo.

Minulta kuitenkin katosi koko kylänkähmisen halu, kun pääsin wapauteeni, waan paremmin olin kotona yksinäisyhdessä, kuin suurissa feuroissa. Kylässä käymistä kartin senkin tähden, että joka paikassa tarjottiin wiinaa sillä muistutuksella, ettei se tee wäystä pahaa. Kun en täyttänyt heidän tahtoansa, niin pilkkasivat ja irwistelivät he minua, se mies, joka parhain taifi.

Talossa, jossa palwelin oli saman ikäinen poika kuin minäkin, joka oli hywin rhyppääwäinen ja usein tarjosi myös minulle wiinaa. Minä ensimmältä kielsin häwelle niinkuin joka paikassa munallakin, waan hän selitti asian, minkätähden rhyppätään. Sanoi sen olewan terweellistä ja kaikin tawoin jalostuttawan ihmistä. Tekewän rohkiaksi, wäkwäksi ja iloiseksi. Arweli rhyppäämättömän miehen olewan toisten narrin.

Minä ensin epäilin asian todenperäisyyttä, mutta kumminkin uskoin tuon todeksi, niin että rupefin totuttamaan itseäni rhyppäämään ja samassa koetin itseni wieroittaa lufemisesta ja kirjoittamisesta. Woi tätäkin kauhiaa erehdystä!

Rhyppääminen teki minulle ensimmältä pahaa ja tuntui kowin inhottawaiselta, niin että aina tulit kipiäksi kun wähdänkin rhyppäsin, mutta se ei auttanut, jos mieli miehenä olla ja wälttää ihmisten pilkkaa. Minun ei kuitenkaan kauan tarwinnut opetella, ennenkuin hawaitsin sen kiihoittawan woiman, joka on wäkwisissä juomissa, niin etten enää kieltännyt kuin tarjottiin rhyppyä. Tällä tawoin totuin, waikka wasten mielisesti ja pahalla omalla-tunnolla rhyppimään.

Kufeminen ja firjoitus myös unhottui päivä päivästä ja sen jälkeen aina paremmin, mitä enemmän totuin rhyppäämään, niin ettei jinä enää tarvinnut aikaansa kulutella.

Nyt ei minua enään soimannut kukaan, vaan aina sain kunniaa osakseni sen sijaan että ennen sain pilkkaa ja häpiää. Haltijat pitivät myös minua arvossa, kun olin heille kaikissa kuulijainen ja noudatin heidän tahtoansa, niin että joka paikassa ylistivät minua kelmolliseksi, ahteraksi ja hyväksi työmieheksi.

Rhyppäämistäni salasin minä haltijoilta ja sanoin teki talon poika, joka oli minun sunni oppi-isäni ja samalla juoma-towerini. Hän sanoi vanhempainsa ei hyväksyvänt juomista, sillä talon vanha isäntä ei ollut koskaan rhyppännyt itseänsä humaan. Pian kuitenkin hawaitti haltijat että olin päihtyneenä ja emäntä nuhteli minua, väittämällä miehuuden, terveyden ja arvon katoowan, kun niin paljon nauttii, että hoipertelee. Minä käsitin itseni asian varsin hyvin ja tein vahvan päätöksen, etten enää rhyppää itseäni humalaan. Tästä emännän nuhteesta ja omasta päätöksestäni parannuin niin paljon, etten päihtyneenä enään koskaan mennyt haltiaihin näkhyihin.

Minä päätin itseseni ainoastaan sen verran maistella, etten päihtyisi. Olinki jonkun ajan niin, etten ollut juomuksissa, mutta kun olin aina hyvän ystäväin seurassa ja viinaa oli yltä yllin sekä tarjottiin tuota mittaa, niin oli seurauksena, etten huomannut kohtuuden rajaa; ja näin raukesi wahwa päätökseni tyhjään. Minä olin joka kerta, kun olin juomuksissa ja siitä rupesin selkeemään, kowin pahalla mielellä ja myös hyvin kipeä. Tein hyviä päätöksiä, joita aina pidin siihen asti kuin olin taas ystäväin parissa. Minä walitin juomatowerilleni, että olin kowin kipeä ja pahalla omalla-tunnolla sekä oli kowin kohmelo osakseni aina kun rupeen selkiämään.

Sitä täytyy parantaa pikku rhyppyllä. Niin minäkin olen kipeä, mutta kun otan rhyppyn pari, niin en tiedä kohmelosta enkä kiwista mitään, sanoi juomatowerini. Minä

Käytin hyväkseni vielä tätäkin neuvoa ja hawaitsin, ettei neuvo ollut mitätön. Nyt ei enään kiivun tähden tarvinnut kiertää humalaan tulemista, kun oli sen verran lääkeoppia, että taisi itsensä parantaa.

Minä palvelin kaksi vuotta ensinmäisessä palveluspaikassani, jolla ajalla olin sen verran mielestäni edistynyt, ettei minun rhyppäämiseni ja lukemiseni tähden tarvinnut kärkeä ihmisten pilkkaa. Minä menin palvelukseen erääseen taloon, joka oli toisessa kylässä ja sen verran etäällä edellisestä palveluspaikastani, etten tuntenut kylän asukkaita. Tämän kylän miehet olivat myös hyvin rhyppääväisiä ja pian tulimme hyviksi ystäviksi. Ei minun myös enään tarvinnut opetella rhyppimään, sillä olin mestari juomisessa ja samalla hyvä lääkäri itselleni. Vielä tykenin toijiaikin neuwomaan, kuin olivat kohmelossa.

Talo, jossa palvelin oli wastamaantien warrella ja samalla suuren liikkeen keskundesä. Ei ollut sitä matkustajaa, joka ei poikennut sijalle. Tämä saatti sen, että alituisen melste, firoominen ja failenlainen raaka puhe kaikui korwisä yöt päiwät, koska se huone, joka rentitupana oli myös oli alati matkamiehille awoinna. Ne, jotka tulivat kaupungista, olivat useain warustettu wiinalla ja usea oli myös niin hyväshämäinen, ettei katsonut yllön talonmiehiä, waan antoi hyvät kaupungin tulijaiset. Kun wiinalla tällä tawalla oli käsillä, niin tuli juominen pian jokapäiwäiseksi. Jos ei joka päivä, niin kumminkin joka pyhä, ja mitä suuremmat juhlat, niin sitä enemmän hankittiin wiinaa.

Samassa talossa, jossa palvelin, oli lukukinkerit. Minä olin hyvin päihtyneenä, kun menin papin eteen, waan koetin itseni säilyttää, ettei olisi huomattu olewani humalassa. Sijältä taisin lukea vähän katkonaisesti, waan en muistanut ulkoa, eikä ihmekään, kun olin kolmena vuonna ollut lukematta ja humala vielä lisäksi teki silmät harmaitsi sekä muuten hajamieliseksi.

„Sinä, poika parha, olet unhottanut lufusi, paha kylä. Olet ollut hyvä lutija ja nyt et taida enään mitään“, sanoi

pappi ja katsoi kiviasti minuun. „Ei sitä ole rengillä aikaa eikä paikkaa, koska ja missä lufifi“, vastasin. „Älä sellaisilla väitteillä itseäsi puolusta, joka päivä on senverran aikaa, että lufemaan ehtii, kuin waan on halua“, sanoi pappi. „No missä sitä sitte lufee, kun se huone, jossa me rengit olemme, on joka päivä pyhät arkeet kuin pahempi markkina tori, ettei monena yönä unta silmäänsä saa, sitä vähemmin luetuksi“, sanoin minä. „Ei se niin ole, kyllä minä ne waarit tunnen“, mutisi pappi ja samassa piirteli muistonsa, että olin huono lufija.

Muhteet, joita sain lufemisestani ja se ettei väitteeni olleet mistään armosta vähäkään puolustamaan lufuni huonoutta, saatti kowin mieltäni kirvelemään, jotta päätin lufasti lufata juomasta; sillä selwään hawaitfin, mitä hedelmiä wäfewäin juomain nauttiminen tuottaa. Se kaikkin tawoin tekee ihmisen selwottomaksi ja epärehellisiksi, sekä kykenemättömäksi ja vielä saatti häpeän.

Mutta kuinka kauan tämä luja päätös kesti? Saadaanpa nähdä. Namulla kun heräsin, muistin selwään edellisen päivän tapahtumat ja olin myös hywin pohmelossa. Pohmelon, kowan harmin ja samalla myös häpeän tähden en tahtonut jaksaa wuoteeltani nousta. Muistin myös edellisenä päivänä tehdyn päätökseni. Nyt sen piti rikkoo, jos mieli terweytensä saada. Minä rikoinkin päätökseni, mutta waan sillä aikomuksella, etten rhyppää niin paljoa, jotta päihtyisin. Minä päätin myös parantaa lufuani niin paljon, että pääjisin hywiin lufufirjoihin, sillä huonoissa lufufirjoissa olewan ihmisen olin lapsuudesta asti pitänyt ja pidin vieläkin selwottomana.

Mutta kaikki päätökset raukesiwat tyhjään. Lufemiseen ja sen parantamiseen ei ollut aikaa eikä paikkaa koska ja missä sitä olisi tehnyt. Sitä wastoin oli juomiseen tilaisuus semmoinen, ettei sitä parhaimmallaakaan tahdolla woinut wastustaa. Kuitenkin koetin minä karttaa juomaseuroja niin paljon kuin mahdollista, syystä että se vähensi warallisuuttani ja muutoin saatti minua epäselwolliseksi.

Belkäsin ihmisten rupeawan pitämään minua halpana ja huonona, niinkuin muitakin juoppoja.

Minä rupejin käymään kirkossa joka pyhä illäkin muka wälittäkseni juomaseuroja, waan tämä oli wähäinen aika kuin siellä oltiin. Sitä puolella kokoontui juoppoja kaikialta ja wiinaa myös oli tarjona joka paikassa, jotta oli melkein mahdotonta niin fewymielisen ihmisen kuin minä olin pidättää itseänsä. Mutta monta aikaa olin, etten ollut humalassa, jonkatähden isäntä rupeji minuun luottamaan niin paljon, että uskoi työn johtamisen minulle, sillä isännällä oli niin paljon tekemistä taloudellisissa ja kunnallisissa asioissa, ettei aika riittänyt aina pitämään työwäkeä silmällä. Minä sainkin minulle uskotun toimen suoritetuksi isännän mielen mukaan, niin että yhä enemmän sain luottamusta. Työnjohtajan toimi waukutti minuun terveellisesti ja niin, että pidin itseni liika hywänä käymään juomaseuroissa. Sitä wastoin hankein yksinäisen paikan aina loma-aikoina, paremmiini mieltäkseni asioitani. Minä sain paljon luottamusta ja suosiota puoleeni kylässä ja kotona, mutta lisäksi sain kiukkua ja kauteutta myös osakseni.

Kerran jouduin eräasen talkoosen ja olinkin wastoin mieltäni koko tämä meno. Mutta kun tämä oli isännän tahto, niin en kieltänyt, sillä kaikissa olin isännän tahdolle kuulijainen. Täällä nyt oli wiinaa ja kaikenlaista juowuttawaa juomaa, miten tavallista on sellaisissa tilaisuuksissa. Minulla oli päätöksenä, ett'en nauti niin paljoa, että siitä päihdyisin. Täällä kuitenkin oli erinomainen halu kaikilla tarjota ja pakottaa minua wiinaa ryyppäämään, enkä minä tiennyt heillä olewan pahaa mielessä, waan ajattelin: tarjoowat ja pakottawat hywästä sydäimestä, ystäwyhyden wuoksi. Nyt maistelin huomaamattani niin paljon, etten toisaamuna, kun heräsin hywin runneltuna, muistanut koko talkoosta mitään, enkä sitäkään, miten olin tullut kotio, kuka ja missä olin itseni runnellut ja rääkännyt. Wasta käjitin täydessä walossa, mitä wäkewäin nauttiminen tuottaa ja kuinka ihminen himoinsa tyhydyttämisellä alentaa itsensä alhaisemmalla

kannalla olevaa luontokappaletta paljon alemmaksi. Olin kuitenkin iloinen siitä, että vielä olin hengissä, vaikka pahoin runneltuna ja rääkättyinä. Nyt en tehnyt enään minkäänlaisista päätöksiä, kun havaitsin olevani sen paremman, mitä paremmin ajattelin ja päättelin itsestäni. Minä huomasin, että minä rhyppäämiselläni olin joutunut anttamattomaan kurjuuteen. Ei sitä siinä, että olin vähentänyt varallisuuteni ja alentanut arwoni, vaan vielä olin runnellut ja rääkännyt terveen ruumiini kelvottomaksi nuoruuden ja miehunden parhaassa kukoistuksessa sekä tulisin saattamaan itselleni ihmiskunnan firouksen, hlönkatseen, pilkan ja häpiän.

Näitä ajatellessani tuli yksi tyttö katsomaan minua ja kertoi minulle asian, miten oli ja olisi käynyt, jos ei hän olisi ennättänyt saamaan pikaista apua. Tyttö ilmoitti, että tapaukset talkoossa oliwat aiotut ja kauan mietityt. Mikomus siellä oli ensin juottaa juowukjiin ja sitte antaa selkään aikalailia. Mutta nämät aikomukset eivät nyt onnistuneet täydellisesti, tyttö kun oli hankkinut pikaista apua. Ensinnä, kun jo olin hywällä tuulella, oli eräs talkoonmiehistä houkutellut minua wetämään wäkipulkkaa kanssansa, vaan minä olin sanonut tarwitsewani woimani työssä. Toinen heistä oli ottanut minua kauluksesta kiinni, mutta minä olin työntänyt itseni erilleen hänestä. Samassa olin saanut päähani senmoisen iskun, että kaaduin lattialle, jossa vielä sain muutamia iskuja. Nyt tuli tytön hankkima apu ja pelasti minun. Muutoin olisiwat ehkä tappaneet minun. Eräs heistä oli vielä seurannut wähän matkaa perässäni ja lyönyt weitsellä käteeni. Näin kertoi tyttö minulle ja wakuutti kertomuksensa olevan toden, eikä minusssa minkäänlaisista syytä. Minä en itse muistanut pienintäkään koko asiasta, vaan en sentään ilmoittanut, että olin muistamaton. Sanoin vaan minusssa olleen syyn, kun rhyppäsin niin paljon. Tyttö wakuutti, että olisiwat minussa werajanonsa tyydyttäneet sinä iltana, vaikka en olisi märkääkään maistanut. Samassa tuli isäntä paikalle ja kuuli myös asian, miten se oli, sekä sen, etten kipuni tähden saattanut

tehdä enkä täyttää melvollisuuttani. Siis hankittiin sopivia lääkkeitä haavoihini, jotka pian paraniwattin.

Isäntä ilmoitti asian heti kruunun palvelijoille, jotka pitivät asiasta poliisitutkimuksen, jossa useita heistä löydettiin syhlisiksi. Tästä seurasi oikeudenkäyminen. Oikeudessa, niinkuin poliisitutkimuksen, löydettiin minä syhtömäksi ja vastaajat kaikki täysin syhlisiksi. Eikä heidän kanteensa minua vastaan olleet mihinkään todellisuuteen perustetut. Oikeus nyt tuomitsi heitä suureen sakkoon, sekä sen, joka weitsellä löi käteeni, kurituswankilaan. Vielä lisäksi maksamaan minulle kustannuksia melkoisen summan. Näin olin selinnyt tästä waarallisesta asiasta. Olin terveeksi parantunut, paitsi käteni, joka pysyy wian-alaisena kaiken ikäni.

Kun hawaitsin, etten luottamustani ja arwoani vielä kadottanut, niinkuin ensin epäilin, niin en ollut paljon millänäkään koko asiasta. Kuitenkin surkuttelin wastustajani onnettomuutta ja samalla olin iloinen omasta onnestani sekä siitäkin, ett'eivät täysin pääsneet tarkoituksensa perille, waan saivat ansaitun palkkanja.

Minä jälestäpäin kuulin, minkätähden olivat minua ruwenneet wainoomaan ja himoomaan wertani. Ei ollut parempaa syhtä, kuin että isäntä ja samalla kaikki paremmat ihmiset pitivät minua arwossa. Sekin, etten rakastanut täydellisesti heidän juomaseurojanja, enkä kestänyt tarpeeksi heitä.

Wainoomisen ja sen lewottomuuden tähden, jonka matkustajat saattivat erittäin talwis-aikana jätin tämän palveluspaikkani ja rupefin käymään metsissä, joissa siihen aikaan oli wahvasti sahaustyötä, josta maksettiin hywä palkka. Täällä kohtasin minä miehiä, jotka eivät paljon muusta tienneet kuin raakuudesta. Wiinaa oli siellä myös ofiikin joka pensaan juurella. Kun minä muutaman ajan sahasin, totuin hywäksi sahuriksi. Mutta winannautintoa ei laiminlyöty syystä, että se muka oli sahurille niin wälttämättömän tarpeellista, ettei pysynyt terveenä muutoin, jollei wäliin rhyppännyt itsänsä aika humalaan, sen wakuut-

tivat vanhat kokeneet sahurit. Lauvantai-iltä oli tähän lääkitsemiseen aina sopivin, kun oli saatu viikkopalikka, jotta oli paremmin varoja käsillä kuin viikon muina päivinä. Terveydestä ensin oli huoli pidettävä ja useasti pidettiin niinkin paljon, että täytyi tulevan viikon ravinnon ottaa melaksi. Tämänkaltainen terveydenhoito otti paljon aikaa ja varoja. Kun lauantai-illalla ensin alettiin, niin sunnuntaina otettiin pään parannuksia ja maanantaina sairastettiin, jos ei pään parannuksia saatu, vaan jos niitä rohtoja käsitettiin, niin lykättiin sairastaminen tuonemmaksi.

Sahaaminen oli siihen aikaan hyvin rahallista työtä, mutta ruumiin verhoamiseen kului niin paljon, ettei kukaan ollut muuta, kuin rikkiäiset vaatteet ja puuttuneet käsivarret.

Minä olisin otettu työnjohtajaksi, mutta olin unhottanut kirjoitustaitoni siihen määrään, etten sentähden keltwannut. Tämä vasta minua kaikkein enemmän kirveli, kuin koskaan ennen mikään oli kirvellyt, sillä se, jota lap-suudesta asti olin toivonut, nimittäin että pääsisin herraksi, ettei olisi tarve tehdä kova, raskasta ja orjallista työtä toisen komennon alla, olisi nyt toteutunut. Mutta oman vähäjärkeisyyteni, huolimattomuuteni tähden ja pahain tujien harjoituksessa ja noudattamisessa olin wieroittanut itseni kirjoitustaidosta, joka wiisi vuotta sitten olisi ollut tähän toimeen täysin riittävä. Lufemisesta ja kirjoituksesta oli minulla ollut monta kertaa ja aina lapsuudesta asti ihania toiveita. Samoin oli myös minulla paha ja kalwawa omatunto siitä asti, kuin weroitin itseni pois lufemisesta ja kirjoituksesta.

Siis päätin tästä puoleen ahkeraan harjoittaa itseni kirjoitustaidossa, mutta missä sitä sitten harjoitteli, kun viikon ja päivän olin siellä, toisen täällä ja joka paikassa kun olin, oli niin paljon kaikellaista sekamelskettä, ettei ollut tilaisuutta kirjoitusten opettelemiseen. Siis jäi tämäkin päätös päivä päivältä, wiikko wiikolta, jopa vuosik-siin täyttämättä.

Keväällä menin tuffi-herrain luokse ja pyysin työtä itselleni, joka minulle myönnettiin heti, ja annettiin käsky menemään työpaihalle. Kun saavuin työpaihalle, näin siellä miehiä, joiden ulkonäkö näytti hywinkin miehuulliselta, waan kun pidemmältä katselin ja paremmin tutustuin, niin hawaitsin, että olivat raakalaisia, täysin varustetut kaikellaisella ilkeydellä vielä paremmin, kuin talwelliset sähuri-kumppanini.

Minä saavuin tässäkin toimesa suosiota ja luottamusta puoleeni niin paljon, että olisin päässyt herraksi, waan kun en osannut kirjoittaa, tähtyi minun sentähden olla waan työmiehen alhaisemmalla asteella, näin jumalattomain, pahain ja raakain ihmisten seurassa. Päätin ei missään mailmassa löytyvän sen alhaisempaa astetta ja huonompaa seuraa, kuin on tuffityössä. Talonpojan raskaassa pellontyössä olewan miehen likaisissa ja karkeissa vaatteissaan pidin montaa vertaa arwoikkaampana, kuin juowukissa hoipertelewan tuffimiehen pitkäwartisissa saappaisissa, ainoat vaatteet pääljängsä ja joku marffa rahaa taskussa, taikka ei ollenkaan, waan kenties jonkun marfan welkaa. Waikka maksettiin hywä palkka, useat marffat päivältä, niin nämät eivät riittäneet vaatteihin kuin sen werran, että töintuskin iho peitossa oli. Ruumiin rawinto ja erittäin terweydenhoito eli ylöspitäminen wei aiwan paljon waroja. Mituisesti tähtyi wiinalla ja wäfewillä juomilla wirwoittaa ja holhoa ruumista. Näin huonosti olivat ja owat vielä tuffimiehen taloudelliset asiat ja olot järjestetyt.

Kerran eräänä iltana syksyllä myöhään pimeässä läksimme neljä miestä wähäisellä weneellä ison, kuohuwan kosken poikki. Kosken kowassa kuohussa kaatui weneemme ja me jouduimme joka mies Ahdin helmaan. Minä ja eräs toinen saimme weneen laitoihin kiinni ja kosken hirmuisesti hyökylawät, waahtoiset aallot toiwat meidän aika kyytiä alas lahdelta. Tämä oli jo kowa ponnistus meille, sillä wene pyörei ja heitteli sinne ja tänne kosken kowassa hyökysjä, että oli melkein mahdotonta seurata sen liikkeitä. Mutta kuitenkin onnistui se meille. Tämä kaikki käwi niin pikai-

festi, ettemme kauan joutuneet olemaan tässä löyhlytyksessä. Nyt vasta havaitsimme, missä tosiaankin olimme. Suuren wirran keskellä kaatunut vähäinen vene tukenamme jääkylmässä vedessä, pilkkosen pimeässä!

„Vaikka olimme hyvin humalassa ja siis rohkeita, niin nyt valtafi meitä kauhistus, pelko ja sanomaton tuska, sillä warmaan tiesimme, ettemme omin neuvoim pääse maihin, eikä apua näyttänyt tulewan mistään, ilta kun oli jo niin myöhäinen, että ihmiset olivat käyneet levolle. Ei siis muuta odotettavana kuin kuolema. Kuitenkin huusimme apua, minkä jaksomme, niinkuin hätääntyneet ainakin. Apua ei näyttänyt tulewan mistään. Emme siis muuta odottaneet, kuin viimeistä hetkeämme, waan kuitenkin huusimme apua, vaikka epätoivosfakin. Tässä tukalassa tilassa oli wirta meidän kulettaut jo toista wirstaa erään torpan kohdalle, joka oli lähellä wirran rantaa. Torpassa oli sattunut olemaan ulkona koira, joka kiiwaalla ja oudonlaisella haukkumisella oli herättänyt isäntänsä huomion siihen määrään, että hän tuli ulos katsomaan, mikä oli syynä koiransa oudonlaiseen menetystapaan. Wähän aikaa tutkittuansa hän ei ollut enjinnä hawainnut mitään, waan meni sijälle ja houkutteli sinne koiransaakin, joka ei kumminkaan suostunut isäntänsä houkutukseen sijälle menemään. Samassa kun mies oli päässyt jälleen levolle, oli koira ruwennut kamalasti ulwomaan. Tämä vielä entistä enemmän herätti epäluuloa miehessä. Hän wiipymättä läksi ulos ja niin pian kuin ulko-owen awasi, niin kuuli mies kauhean ja sydäntä särkewän hätä-huudon. Ei ollut aikaa mieltiä, waan wirralle pikaisesti weneensä, jolla hän lähestyi meitä. „Ketä siellä on“, huusi mies vähän edempää.

„Me olemme. Tulkaa Jumalan tähden auttamaan, me kuolemme tässä filmän räpähksessä, jos ei waan apua tule“, sanoin minä.

„Mutta minä en rohkene lähestyä t:itä, sillä jos te hädäsänne kaadatte miuun vähäisen weneeni, niin olen samassa kadotuksessa kuin tekin, mutta sillä ehdolla minä tulen,

että warowaisesti otatte weneeni perään kiinni ja minä soudan teidän maihin".

Minä suostuin tähän ehtoon. Kumppanini ei puhunut mitään, waan hoikkaili ja woivotteli niin fortuneella ja waikealla äänellä, kuin olisi se tullut jostakin hautaholwista. Samassa olin minä weneessä kuin kiinnikin sain. Sitte rupeimme yksissä neuwoin pelastamaan kumppaniani, joka oli niin kyllästynyt waiwalloisesta matkastansa, ettei hänestä apua ollut. Kuitenkin saimme hänen onnellisesti weneesen ja sitte soutamaan maata kohden. Minä sain soudamisen toimeksi. Mies piti itse perää ja kumppanini makasi weneen pohjalla, hoikkaili ja woivotteli sydäntä särkewällä äänellä. Minä sain tuimasta soudamisesta senweran lämmintä, etten wilustumisesta ja uupumisesta kadottanut tointani, waan maalle päästyäni menin nopeasti siihen taloon, joka oli fortteeripaikkani. Mies talutti kumppanini myös samaan taloon melkein tunnottomana. Mutta kun annettiin lämmitystä ja wirwoitteita, niin taipui hän pian ja elää vielä, niinkuin minäkin. Nyt kerroimme, minkä kufin tiesimme tästä seikasta. Että meitä wirralle lähteissä oli ollut neljä miestä, waan emme toijista mitään tienneet, emmekä hiwausta kuulleet sitte kuin wene kaatui, mutta warmaan tiesimme, että heitä oli onnettomuus kohdannut ja ehkä vielä pahempi kuin meitä. Namulla löydettiin toinen heistä kuolleen wirrasta, mutta toisen oli onnistunut päästä hengissä maalle.

En ole sen tuskallisempia, rauheampia ja ikävämpiä hetkiä wiettänyt koskaan eläessäni, kuin wirrassa olemat hetket olivat. Raikellaisen maallisen awun ja pelastuksen puutteessa olisin mielelläni turwannut ja uskaltanut Wapah-tajaani, waan sydämeni oli niin paotunut ja tuntoni raiwoutunut, ettei se vastaanottanut sitä armoa ja pelastusta, joka kaikille, jotka syhtinsä tuntevat ja katumat, on tarjona. Tiesin kyllä, mikä oli syhynä tähän kamalaan onnettomuuteen, waan nyt oli jo myöhäistä, sillä nyt täytyi hukkua ja kuolla ijankaikkisesti warsin wiinan tähden. Jos emme olisi

olleet juowuksissa, niin emme olisi tämänkaltaiseen onnettomuuteen joutuneet. Ajattelin: jos vielä saisin nauttia elämäni onnellisia päiviä ja hetkiä, niin kääntäisin ja parantaisin itseni. Erottaisin itseni pois pahoista ja jumalattomista seuroista ja rupeisin paremmin elämään, kuin tähän asti olen elänyt. Waan jos ajattelin sitä taikka tätä, niin läheni kuolema joka filmäräpäys minua ja ijankaikkisuus ammotteli jo kauhistawaa kitaansa minua nielläksensä, niin että jo kadotin wähän tuntoni, waan samassa tuli apu.

Ei sen ihanammalta, suloisemmalta ja lohduttawaisemmalta ole koskaan kenenkään kuolewaisen ääni kormisjani joinut, kuin sinä iltana tukalassa asemassa ollessani kaitenlaisen maallisen ja hengellisen awun puutteessa, kuului sen miehen ääni, joka ojensi meille pelastawan kätensä ja ikään kuin kätäleet weti meidän ijankaikkisten henkien mailmasta taas eläwitten joukkoon.

Mutta ikävä kyllä, ne päätökset ja parannukset, jotka tein tässä tukalassa tilassani jäiwät ja owat jääneet tähtämättä. Kohta kun pääsin taloon ja ferroin miten minun oli käynyt, niin tarjottiin läwrintä wiinaa ja sen katsoin itsekin wälttämättömän tarpeelliseksi läpimärälle wilustuneelle miehelle, joka lähes pari tuntia oli ollut jäähylmässä wedessä. Silloisen käsitkseni mukaan ei kylmää vastaan löyhtynyt parempaa lääketä kuin wiina. Sama käsitys oli myös talon wäellä.

Tämän jälkeen olin monta aikaa pahalla tunnolla, niin ettei paljon haluttanut rhyppiskellä. Waan samalla olin myös iloinen pelastuksestani ja päätin hylätä koko tuffityön. Meninkin renkiksi erääsen torppaan ja toimitin itselleni waatteita, että olin niinkuin paikkakunnan toisetkin nuoret miehet. Ei minun täälläkään ollut hyvä olla, sillä sydän alati waati täälläkin weronsa, jonka oli tottunut saamaan. Toinen syy oli se, että isäntä oli myös hywin juoppo mies, ollen melkein aina juowuksissa. Vielä lisäksi pitiwät niin pahaa ja riitaista elämää, ettei muuta kuulunut kuin haukkumista, kiroamista ja kaitenlaista nimittelemistä haltijain kesken,

jota vielä useasti seurasi kova tuffanuotan vetäminen. Monasti sain minäkin kuulla lukuni, erittäin siitä kun nuhtelin heitä sopimattomasta, pahasta elämästä.

Minä jätin kewäällä tämänkin palveluspaikkani ja menin taas tuffimieheksi. Olin siinä pari vuotta, mutta oloni kävi aina pahemmaksi ja tuskaajemmaksi, jotta selvään näin, että tulini pahemmaksi enkä voinut himojani hillitä. Wiinan himo waan ylti yltymistään suuremmaksi, mitä enemmän koetin itseni siitä wieroittaa. Sentähden rupejin hankkimaan parempaa seuraa itselleni. Rupejin käymään rakennustöissä, waan ei tässäkään tilassa oloni paljon parantunut, sillä wäkewiä juomia oli saatavissa joka paikassa, eikä myös puuttunut rhyppäämään tykenewiä miehii. Näytti siltä kuin ei olisi ollut parempaa seuraa koka maailmassa.

Eräänä syksynä jouduin ikäänkuin sattumalta jälleen renkitki erääsen torppaan, josta hiljan oli mies kuollut. Tämän tähden tuli kaikki työntömento ja paljon muutakin taloudellista; hoitoa minun osakseni. Tämä oli ikäänkuin käänne-kohta elämässäni, sillä tässä palvelus-paikassani näin ensikerran hymmenen vuoden sisällä kirjoja ja niitä wiljeltävän. Waikka olin monessa sadassa asunnossa käynyt, en kaitissa yhtensä ollut nähnyt niin paljon kirjoja, kuin oli tässä wähäisessä torpassa. Eikä niitä tässäkään kosolta ollut, ainoastaan parikymmentä wanhaa niosta. Mutta oli sitä siinäkin sensijaan kuin monessa rikkaassa juudessa, talossa en nähnyt kuin jonkun rikkinaïsen katekismuksen ja wirsikirjan ajelewan jossakin huoneen loukossa.

Tässä kulmakunnassa oli joka torpassa kirjoja ja wiljeltiin myös ahkeraan. Usea niinkin paljon, että jäi muut taloudelliset toimet syrjälle. Minä myös tarkastelin pian sen torpan kirjaston, jossa oli enimmäksi osakirwanhoja, minulle tuttuja kirjoja. Ei minun siis niitä kauwan haluttanut lueskella, waan onneksi oli siihen aikaan parannettu seurakunnan wanha, rappioutilassa olewa lainakirjasto. Siihen oli ostettu uusia hyödyllisiä kirjoja ja

järjestetty siihen kuntoon, että kulin, joka halusi, sai vapaasti lainata kirjoja Minä. myös etupäässä innolla käytiin hywäkseni tätä hyödyllistä laitosta. Ajattelin siellä löytyvän kirjoja, joita en ennen olisi nähnyt enkä lukenut. Enkä myös pettynyt, sillä täällä oli kirjoja, joita en olisi tiennyt aavistaakaan olevan. Minä ahkeraan käytiin lukemiseen kaikki lomahetket ja aina wein kirjat takaisin määrätyllä ajalla sekä lainasin toisia. Siis tuli lukemisesta niin paljon työtä, ettei ollut aikaa käydä eikä hakea juomaseuroja, joita ei tällä paikalla ollutkaan kuin harvinaisesti, sillä miehet wiettivät aikansa lufupöydän ääressä.

Samaan aikaan raiwosi itämailla suuri turkkilais-wenäläinen sota, josta käwi kaikellaisia epäselviä ja kummallisia huhuja. Sentähden ehdotteli eräs ystäväni tilaamaan Uusi Suometar nimistä sanomalehteä Helsingistä. Sanoi sen maksawan kymmenen markkaa vuosikerta. Uusi Suometar tuli siihen aikaan kolmi päiväisenä lisälehdten kanssa. Minä annoin ensin tieltävän vastauksen. Murta kun hän sanoi sen tarkoiti seuraawan sotatapauksia ja myös olevan siinä paljon muutaakin hyödyllistä lukemista, niin minua miellytti tämä, waan mielestäni korkea maksu saatti minun wähän hämille. Minä en tuntenut mitään sanomakirjallisuutta, waan oli sellainen käsitys minulla sanomakirjallisuudesta, kuin kaikilla muillakin ennakkoluuloisilla ja wanhoilla-olijoilla oli ja on vieläkin. Annoin kuitenkin lupaukseni, waikka kiiwasti ja kylmäkiskoisesti ja sillä ehdolla, että useampia tilaajaita yhtyy siihen, jotta saadaan helpomalla. Mies hankkiikin niin paljon tilaajaita, että meitä oli wiisimiehinen tilaajakunta, jotta meni kaksi markkaa joka mieheltä. Minä kumminkin olin niin wähiessä waroissa, että täytyi ottaa lainaksi raha, eikä kuulunut olevan toisten raha-asiat paljon paremmalla kannalla. Oli miten oli, saatiin waan niin paljon toimeen, että voitimme tarkoittsemme. Nyt rupeesi Uusi Suometar säännöllisesti tulemaan joka wiikko. Minä en tosin tahtonut osata lukea Suometarta, waan kun waiwalla olin hankkinut rahat ja kerran maksa-

nut, niin täytyi ottaa tarkka tieto sisälluksestä, ettei raha tyhjään mennyt. Näin tavoin opin hyvin lukemaan ja myös käsittämään sisällön. Tulinkin warfin toisellaiseen kirjitykseen sanomakirjallisuudesta kuin tähän asti oli minulla ollut ja vielä lisäksi havaitsin, ettei minun kasssi markkaani ole ikk-päivinä ollut sen tarpeellisemmassa, paremmassa ja hyödyllisemmässä paikassa, kuin se nyt oli sanomakirjallisuudessa. Nyt oli niin paljon lukemista, että useasti täytyi läpi öitä lukea ja fittekin oli aina uutta lukemista waralla, sillä kirjastosta lainatut kirjat täytyi lukea määrättyllä ajolla ja wiedä pois sekä lainata toisia. Suomettaren lukeminen otti myös aikansa ja sentähden vielä enemmän, kuin olin tottumaton lukija, mutta sentään tahdoin saada tarkan selon sisälluksestä.

Tästä lukemisestani heräsi minulle tähdellinen halu lukemaan ja tutkimaan kaikkia kirjoja. Myös rupesin ymmärtämään antamaan kullekin kirjalle oikean arvonsa, sillä ennen olin siinä wakuutuksessa, ettei tarwita muuta kuin uskonnollisia kirjoja, jota mieltä on vielä tänäpäiwänä monta itsemielestänsä hyvin wiisasta ukkoa. Havaitsin sen, ettei mikään kirja wie ihmistä wäärälle, kun ei waan wäärin arwostelee ja wäärin käsitä kirjaa.

Sanomakirjallisuuden, jota ennen olin pitänyt halpana ja pian mitättömänä, pidin nyt warfin tarpeellisena ja samalla miltei parhaana aarteena, sillä sanomakirjallisuudessa huokui lämmin, raitis ja terveellinen isänmaallinen henki vastaan joka siwulta. Tämä teki hyvää minun sorretulle rikkirewitylle ja monissa kiusauksissa olleelle omalletun nolleni, että olin mielestäni onnellijin ihminen koko maailmassa. Olen siitä asti tarkoin seurannut Uutta Suometarta, eikä ole sen perästä tarwinnut ottaa rahaa lainaksi, waikka olen paljon muutakin kirjallisuutta hankkinut itselleni joka wuosi.

Suomettaren lukeminen jäikin melkein minun tehtäväkseni, sillä silloin olti paikkakunnalla iso herätyksen puuska ja ukot pitivät ahkeraan kokouksia eli seuroja, kuten sanotaan. Tämän lisäksi tulivat vielä entistä wahmempaan wakuu-

tutkseen, että sanomakirjallisuus on mitätöntä ja jopa vaarallistakin lusea.

Minä myös olin pari kertaa katsomassa heidän seurojansa, waan minusta näytti se liika yksipuoliselta, etten katsonut sopiwaksi käydä senlaisissa seuroissa, waikka he kowin waateiwat minua hylkäämään tieteelliset, historialliset ja kaikki muut kirjat, paitsi uskonnolliset kirjat. Sanoivat ei muulla tavalla tulewan ijanaittisen elämän perilliseksi. Minä tutkein asiaa ja tulin siihen päätöfseen, että sellainen seura erosi wähän kristillisen kirkon yhteydestä ja pyhän raamatun totuudesta, sentähden olin kotona ja katselin kirjoja, mitä kullakin aikaa halutti, huolimatta kenenkään muistutuksista, neuvoista ja waroituksista.

Kun olin kymmenkunta vuotta wahvasti rhyppinyt, niin ei tämäkään niin juurtanut paha tapa eronnut minusta ilman takaanja katsomatta, sillä aina kun olin kaupungissa, niin ostin uusia kirjoja, mutta samalla täytyi ostaa wiinaa ja tuoda kotio. Wäliin annoin muidenkin ihmisten tuoda, mutta koetin niin jalaa maistella, ettei sitä yksikään ihminen olisi huomannut, ei ainakaan sitä, että olin humalassa. Tunsin ja tiesin kyllä, että se teki minulle monta wertaa enemmän wahinkoa, kuin hyötyä, mutta olin niin himoini orjuudessa, etten woinut kiusauksen hetkellä olla seisowainen. Rhyppääminen tuli kuitenkin aina harwinaisemmaksi mitä enemmän luin ja tutkein kirjoja. En mistään kirjasta saanut tuetta rhyppäämiseen, waan aina päinwastoin sain tietoja, kuinka wäkewän juomain nauttiminen on kaikkina aikoina tuottanut ikäwiä seurauksia ja yhä wieläkin tuottaa. Kuinka oppneet ja suuret miehetkin owat hirmuisesti langenneet, kun owat nauttineet wäkewiä juomia. Nyt olin jo siinä mielipiteessä, kuin olin silloin, koska läksin kotoani, nimittäin että juopot owat ihmiskunnan hylkyjä ja wäkewät juomat perin turmiollisia ja wahingollisia, jotka enemmän kuin mikään muu nautinto-aine tuottaa kurjuutta, wihelijäisyyttä ja kaikellaista epäjärjestystä maailmasja ihmiskunnan keskuudessa.

Samassa palvelus-paitassani rakastuin torpassa ole-
 waan palvelustyttöön. Rakkautemme menikin niin pitkälle,
 että päätimme yhdessä kärsiä ja iloita elämämme ehtoos-
 asti tässä synnin turmelemassa kiusausten, vastoinkäymis-
 ten, waiwalloisuuden ja orjuuden maassa. Tyttö oli lähi-
 tienoilta erään torpan tyttö. Ilmoitimme asian tytön wan-
 hemmille. Minä katsoin welvollisuuteni olewan ilmoittaa
 asian isälleni, joka myös ilolla suostui tuumiini ja toiwotti
 Herran siunausta ja hyvänwointia. Ei siis muuta neu-
 woa kuin rowastin puheille pyytämään kuulutuskirjaa.
 Kun astuin rowastin eteen, kysyi rowasti: „mistä ollaan ja
 mitä on asiaa?“ Minä ilmoitin kotoperäni ja myös asiani.
 Rowasti katseli kiiwasti ja halweksiwaisesti minun, pastie-
 raili ja otti uuden testamentin pöydältä, awasi auki ja
 katseli usialta siwulta. Wiimein toi sen minulle ja sanoi
 hylmäkiskoisesti: „Lues tosta“. Minun joka kymmenen vuotta
 olin ollut, etten suurin mitään ollut lufenut, oli lufutaitoni
 siihen määrään unhottunut, että tähtyi melkein aasta ruweta,
 mutta kahden vuoden ahkeralla harjoituksella oli lufutaitoni
 parantunut siihen määrään, että wälttävästi luin mitä kir-
 jaa tahansa. Minä olin ennakolta kuullut, että rowasti
 luettaa niitä, jotka pyytävät kuulutuskirjaa, kun waan
 owat huonoissa lufurjoissa. Jos oli huono lufija niin
 ei antanut rowasti kuulutuskirjaa ennen, kuin paransi lu-
 funsa. Minä tahdoin poistaa tämän häpeän päältäni sillä,
 että luin kakkis-mukseni moneen kertaan, enkä jättänyt unta-
 testamenttiäkään tutkimatta.

Ne wärshyt, jotka rowasti käski minun lufemaan, tai-
 sin ulkoa, mutta luin waan ne sisästä ja hywin selwästi ja
 wakaasti. Annoin firjan rowastin käteen ja katselin yksin-
 kertaisesti ja totisesti. Rowasti katseli minuun warsin toi-
 sella tawalla kuin ennen lufemistani oli katsellut ja sanoi:
 „mikä on syynä että olet huonossa lufurjassa ja olet hy-
 wä lufija?“

„No, en mar' minä waan tiedä, kun olen ollut monessa
 seurakunnassa kirjoilla, onko tullut jollekin papille erhetys

taikka onko joku katendeesta pistännyt huonoihin kirjoihin", sanoin minä.

„Kyllä se niin on“, sanoi rowasti ja weti suutansa nauruun.

„Mutta sen minun täytyy tunnustaa, että olen lapsuuden kirjot vähän unhottanut, kun on niin paljon uutta luke- mista. Lainakirjastossa on paljon kirjoja, joita on täyty- nyt lukea ja sanomalehdet myös wiewät aikansa, samoin kuin jokapäiväinen ruumiillinen työ“, puolustin minä itseäni.

„No, oletko sinä ne sitte warfin unhottanut“, kysyi rowasti.

„Herra rowasti koittelee, en minä tiedä“. Rowasti määräsi minun lufemaan onneksi senlaiset luvut, että ilman erhettymättä osasin ne lukea. „No ei sinun luvusfasi ole minikäänlaista moitteen sijaa, waan se on hywä“, sanoi rowasti.

Minä pyysin nöyrästi päästä parempiin lufukirjoihin. Rowasti lupasi sen tehdä warfin hywästä sydäimestä; ja sillä tawalla pääsin taas hywiin lufukirjoihin.

Sain kaksi tärkeätä asiaa ajetuski samalla kertaa, joita olin monta aikaa miettinyt ja epäillyt. Ensinnä oli se, että kun tiesin olewani huonoissa lufukirjoissa ja sitä mietein millä päästä parempiin, luulin sentähden en pääsewäni nai- maan. Toinen oli kuulutuskirjan teettäminen, sillä olin warfin outo sellaisissa asioissa ja samalla ujo, niin etten kysynyt neuwoa keneltäkään. Kuitenkin osasin erhettymättä ajaa asiani niin, että palaus matkalla riemuitsin pilwiin asti ja olin ilosta haleta. Vielä! enemmän lisäsi iloani se seikka, että appiwaarini oli kuulemassa, kuinka osasin lukea ja kuinka rowasti ylisti minua. Vielä sekin, että osasin säännöllisesti ja järkewästi puhella rowastin kanssa.

Minä ajattelin: koska luvustani sain noin ison kun- nian, niin hankin kirjoituskapineet itselleni, ehkä on niistä- kin jotakin hyötyä ja kunniaa. Hankein kun hankeinkin kir- joitusneuwoit itselleni, sillä wanhat kirjoitusneuwoit olin kadottanut sillä päätöksellä, etten niitä tarwitse. Minä olin kirjoitustaitoni siihen määrään unhottanut, että täytyi hantkia aakkoiset kirjoitukseen taitawalta miehestä ja vielä

neuvoa. Pian totuin kirjoittamaan, vaikka vaillinaisesti ja huonostikin, vaan kuitenkin kirjoittelin yhtä ja toista, josta ei muuta hyötyä ollut kuin se, että kirjoitustaito pyysi voimassa ja se kunnia, että olin kirjoitukseen taitava mies.

Naima-asia sujui luonnollista suuntaansa ja siihen määrään, että olimme vihitty pariskunta ja muutimme asumaan waimoni kotiin. Me olimme varsin vähissä varoissa. Minä olin nauttinut varsin hyvää palkkaa siitä asti kuin olin kotoani lähtenyt, vaan järjestänyt menoni niin, että aina olin paremmin puutteessa kuin varoissa, enkä siis tämän viimeisen kahden vuoden palvelusajalla ehtinyt paljon rikastumaan, vaikka olin vähällä wiinanostamisella ja myös kaitin puolin säästäväisempi kuin ennen. Waimoni oli myös vähävaraisesta kodista ja; vielä nuori, ettei ollut ehtinyt paljon rikastua hänkään. Siis aloimme varsin vähillä varoilla oman perheellisen elämän. Ei siis muuta neuvoa, kuin ahkeraan tekemään työtä niinkuin ennemmin ja asettaa wiinan ostamisen vieläkin harvinaisemmaksi sekä kaitin puolin olemaan säästäväinen, jos mieli toimeen tulla ja itsensä elättää.

Kiika kului, päivät ja viikot vierivät pois ja meille ilmaantui perillinen, josta olimme iloiset ja tyytyväiset syystä, ettei avioliittomme jäänyt hedelmättömäksi. Lufemistani ja kirjoitusta en myös laiminlyönyt, vaikka oli kiirettä ja raskasta työtä. Joka päivä oli ja on ollut aikaa lukea, vaikka olen ollut ja olen vieläkin varsinainen työmies, eikä muuta tulon lähettä, kirweswarssi kun on ainoa wälilappale, josta eletään. On kuitenkin ollut waroja joka wuosi tilata sanomakirjallisuutta ja myös ostaa vielä muitakin kirjoja, vaikka työmiehet samoin kuin kaikki ne ihmiset, joilla ei ole lukemisen halua, sanovat, ettei ole rahoja, millä ostaisi kirjoja, eikä myös aikaa, koska niitä lukisi. Mutta kun tulee kysymys: ostetaanko wiinaa taikka muntakin turhuutta, niin kyllä löytyy waroja, eikä ajasta myös puutetta ole. Tosiaanakin kummallista!

Tuo vanha, paha perishynti, ryhppääminen, ei tahtonut minusta luopua, sillä kun jouduin tilaisuuteen, jossa wiinaa oli ja tarjottiin, niin en saanut sitä voimaa, että olisin pidättänyt itseni, waan tulin wäliin niin paljon nauttineeksi, että olin hywin humalassa, kun menin kotio. Waimoni ei tästä ollut millänäkään, waan katseli minua iloisesti, lempeästi ja tyynenä, kuin ennenkin, waan kun seltesin, niin nuhteli hän minua wafawilla ja yksinkertaisilla sanoilla. Sanoi, että alennan arwoni, menetän terwehteni ja kaikin tavoin nolostutan itseni. Sen tiesin itsekin warsin hywin, jorka tähden en wastustellut waimoni nuhteita, waan otin kärsiwällisesti vastaan ja koetin olla ryhppäämättä ja karttaa sellaisia paikkoja, joissa wiljeltiin wiinaa. Ajat kuluiwat ja wuodet wieriwät. Meille ilmaantui wielä toinenkin perillinen, joka saatti sen, että aina yhä enemmän tuli uusia huolia, mutta warallisuus karttui aina sen mukaan, kuin perhekin lisääntyi, niin ettei ole puutetta ollut ruoasta, juomasta, eikä myös waatteista.

Kun perhe lisääntyi, niin lisääntyi myös menot samalla, että täytyi hankkia runsaampia tuloja. Sentähden hankein itselleni myllynhoitajan toimen. Tämä oli warsin edullista tulonsa puolesta, mutta oli alituinen yölewottomuus ja muutoinkin paha ja kiusallinen toimi. Wanhat, kokeneet myllärit ja samalla muutkin itsewiisaat miehet sanoiwat, ettei tässä wirassa tule toimeen, eikä pysy terweenä, jos ei nauti wäkewiä. Minä kyllä tiesin omasta kokemuksestani, että ihminen tulee toimeen waikka missä wirassa, ilman wäkewäin nauttimista ja wielä paljon paremmin kuin se, joka nauttii. Tiesin, ettei juoppo mies tule missään wirassa toimeen, eikä täydellisesti suorita tehtävänsä.

Waan kun alituisesti oli tarjona kaitenlaista juottawaa, jota tarjottiin ja pakoitettiin sanomalla ei sen tekewän wähestä pahaa, niin täytyi minun wastoin tahtoni ja luontoani maistella. Kun ensin wähän tuli maistetuksi, niin tuli wäliin hywinkin runsaasti maistetuksi. Yölewottomuus yhdesä wäkewäin höyryin kanssa saattiwat

fowin tuskallisen, epävakaisen ja raskaan olennon runniis-
sani ja waikka wirwotusta oli miltei aina tarjona, niin käwi
se sitä pahemmaksi. Nyt wasta kaikkein selwemmin ja pa-
remmin tulin käsittämään ja havaitsemaan, että jos waan
ryhpylän, waikka hieummassakin merkityksessä, niin kado-
tan terweyteni täydellisesti.

Lufeminen ja kirjoitus jäiwät myös takapajulle, sillä
aikaa olisi ollut, waan ei ollut tilaisuutta lukea eikä kirjoi-
tella, waan toin tuskin senwerran kuin taloudellisissa asioissa
oli wälttämättömän tarpeellista. Se työ ja toimi, joka
siinä oli ei itsestänsä paljon waatinut aikaa, waan täytyi
alituisesti pitää tarkalla filmällä, niin ettei ehtinyt olla ko-
tona kuin senwerran, että itsensä rawitsi.

Minomaisesta yö-lewottomuudesta, ryhpylänisestä, ki-
roomisesta ja kaikenlaisesta raa'asta ja sääntöttömästä pu-
heesta, joka yön päiwät kaikui korwissani, kyllästyin minä
siihen mittaan, että päätin ottaa eron koko toimesta. Tätä
tuskallista ajamaani teki vielä pahemmaksi sekin seikka, että
myllyn omistajat tahtoivat jauhattamaan pyhänä, eiwätkä
luopuneet tästä perin wäärästä mielipiteestänsä. Minulle
ei siis ollut pyhä muita päiwiä parempi, eikä lewollisempi.
Kun olen lapsuudesta asti tottunut pyhänä olemaan wapaa
maallisesta työstä, niin ei se tälläkään erällä miellyttänyt.
Ei minulle siis muuta neuwoa, kuin otin eron koko toimesta,
jos sitte elän taikka kuolen.

Nyt wietän yksinkertaista wapaan kansalaisen elämää,
rakkaudessa ja sowinossa vähäisen perheeni kanssa. On
aikaa lueskella ja myös kirjoitella sekä saan mieleni mukaan
toimia jotapäiwiäissäsä oloissani. Tehdä työtä sen jälkeen
kuin jakjan ja lewätä silloin kuin ruumis lepoa tarwitsee.

Näin olen kertonut elämäni moni vaiheisen retken,
koinensa, suruinaensa, murhetten, wastoinkäymisten ja waa-
rain kanssa. Tämä onkin jäänyt waiillinaiseksi matalan ky-
kyäni tähden, kun en ole woinut luoda sen täydellisempää, ja
vielä senkin tähden, kun asun sellaisten ihmisten parissa
ja keskuudessa, jotka pitävät lufemista ja kirjoitusta halpa-

na, mitättömänä ja jopa pilkkanansa, jotka väliin yhdellä väliin toisella tavalla ovat häirinneet ja keskeyttäneet yritystäni. On vielä sekun ihynä, ettei ole muuta huonetta kuin se, jossa asun perheineni, jotka myös ovat häirinneet kertomustani.

